

ญาติธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๑

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันฟังธรรม เป็นญาติกันโดยธรรมไง เป็นญาติกันโดยธรรม “ญาติธรรม” ญาติธรรม เป็นญาติธรรมเพราะว่าการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เสมอกันนะ เกิดมาเหมือนกัน ต้องตายเหมือนกัน ต้องมีปากมีท้อง ต้องทำมาหากินเหมือนกัน เห็นไหม นี่เป็นญาติกัน ความเสมอภาคโดยธรรม ความเสมอภาคโดยธรรม ถึงว่าเป็นญาติธรรม

แต่คำนี้จะมันขึ้นมา เมื่อก่อนไม่มี ไม่มีคำนี้ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะไม่มี ไม่มี ไม่มีคำว่า “ญาติธรรม” เพราะว่ายังไม่เป็นศาสนา ไม่มี เป็นลัทธิต่างๆ ศาสนาต่างๆ ศาสนาพุทธยังไม่เกิด ศาสนาพุทธยังไม่เกิด ไม่มีใครสามารถวางความเสมอภาคอันนี้ได้ไง ไม่มีใครมาเสมอภาค เห็นโทษของการเกิด การแก่ การเจ็บ และการตาย เห็นไหม เห็นโทษ

คำว่า “เห็นโทษ” เห็นโทษเพราะว่าการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย มันนำความทุกข์มาให้ นำความทุกข์มาให้เห็นะ ทุกข์นี้เกิดขึ้นเพราะมีการเกิดมา มีสถานการณเกิดมา สภาวะทุกข์ขึ้นมา นี่เห็นโทษของมัน แต่คนไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตายได้อย่างไร มันก็ต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย ถึงว่าต้องเป็นไปตามสภาพนั้นไง ถ้าไม่มีธรรมมาก็ยังไม่รู้สาระอยู่ ก็ยังต้องทนทุกข์ทรมานไปตามประสาที่ว่าเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย คิดว่าเป็นสาระ เป็นประโยชน์ เป็นคุณ เห็นไหม มีศาสนาขึ้นมาแล้วถึงจะมีธรรมนี้

เจ้าชายสิทธัตถะเกิดมาก็เพราะเกิด แก่ เจ็บ ตายนี้เป็นขมขื่น เป็นสิ่งที่เดือนสติไม่ให้พลังผลออกไปอยู่ในโลกนี้ ไม่ให้พลังผลอยู่ในโลกนี้ โลกที่ว่าชุ่มอยู่ไปด้วยกาม มีความสุขกันอยู่ไปด้วยกาม มีความสุข มีความปรนเปรอไปอยู่ในกามคุณ ๕ ต่างๆ อยู่ในโลกนี้ จะสุขกันไป เข้าใจว่าเป็นสุข แต่มันไม่เป็นสุข มันเป็นทุกข์ทั้งหมด ทำให้ออกแสวงหาโมกขธรรม

ออกแสวงหาไป ออกไปแสวงหา เพราะตัวเองสร้างสมบารมีมาอยู่แล้ว สร้างสมบารมีมา ยังต้องออกไปทุกข์ยากทรมาณเพื่อธรรม ธรรมถึงได้มาไม่ใช่ของง่าย ธรรมกว่าจะได้มา ธรรมนี้ ถ้าธรรมจริงๆ ธรรมในสาระคุณมีอยู่ดั้งเดิม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงได้บอกว่า ธรรมมี อยู่ดั้งเดิม เพียงแต่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าไปแสวงหา ไปพบเข้า ไปพบเข้า ถึงได้ เสวยวิมุตติสุขก่อน

ต้องเข้าไปพบเข้า ถึงรู้เท่าทันตามความเป็นจริงอันนั้น ถึงแก่ทุกข์ได้จริงใจ แก่การไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย เห็นไหม ไม่เกิดอย่างเดียวอย่างอื่นมันก็เป็นสายไปทั้งหมดแล้ว แต่ก่อนจะ แสวงหาตรงนี้เจอขึ้นมา ต้องสะสมบารมีมาเข้าไป เพราะธรรมนี้มันธรรมเหนือโลก

โลกเวียนไปในวัฏฏะ หมุนไปในวัฏฏาน วัฏฏะหมุนเวียนไป การเกิดสูงๆ ต่ำๆ เวียนไปใน วัฏฏะ เวียนในวัฏฏะ นี้แรงเหวี่ยงของวัฏฏาน แรงเหวี่ยง เราเป็นจุดหนึ่ง เราเป็นดวงใจดวงหนึ่งที หมุนไปในวัฏฏานนั้น มันก็หมุนวนไปในวัฏฏานนั้น วัฏฏานทำให้เกิด ให้แก่ ให้เจ็บ ให้ตาย หมุนไป ตามวัฏฏะ มันยังออกไปไม่ได้

การสะสมที่ว่าแรงเหวี่ยงออกไปจากวัฏฏานนี้ มันถึงว่า เป็นสิ่งที่วามหาคุณ ใจ มหาคุณที่เรา เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าไม่พบพระพุทธศาสนา มันก็ต้องเวียนตายเวียนเกิดไปอยู่อย่างนั้น แล้วไม่รู้วิธีการออก ไม่รู้วิธีการจะออกจากวัฏฏานอันนี้ไป เห็นไหม วัฏฏานนี้ ถึงว่าองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสธรรม ถึงหักออกไปจากวัฏฏานนี้ได้ก่อน

การจะหักวัฏฏานนี้ได้ออกไปแล้ว ถึงได้วางธรรมไว้ตามหลักความเป็นจริง มีเกิดพระพุทธ พระพุทธเจ้าตรัสธรรม เป็นพระพุทธกับพระธรรมนี้เป็นสิ่งเกิดขึ้นในโลกก่อน เสวยวิมุตติสุขอยู่ จนออกมาเผยแผ่ธรรม ปัญจวัคคีย์รู้ตามไป เกิดพระสงฆ์ เกิดเป็นปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ บวชขึ้นมาเป็น พระสงฆ์ ๖ องค์แรกของโลกเกิดขึ้นมาก่อน นี้เกิดพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นี้เป็นประเพณีวัฒนธรรม มาแล้วเกิดพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เกิดพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วเผยแผ่ธรรมไป เผยแผ่ธรรมไป เผยแผ่ธรรมไป ถึงว่าเผยแผ่ธรรมไป การแสดงธรรมไป การแสดงธรรมว่า เป็นญาติกันด้วยความเสมอภาคของ ธรรมอันนั้น ทุกๆ คน ก็อยากจะเป็นญาติกับธรรม อยากจะเป็นญาติใจ เพราะเรานี้เป็นญาติของ กิเลส กิเลสพาเกิดนี้ กิเลสพาเกิด กิเลสนี้อยู่ในหัวใจโดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว

คนเกิดมาทุกคนมีกิเลสมาพาเกิด ถ้าไม่มีกิเลสจะเอาอะไรมาเกิด เพราะกิเลสนี้เป็นยางเหนียวอยู่ในความไม่รู้เท่าของจิตนั้น จิตถึงได้มาพาเกิด ฉะนั้น กิเลสนี้ไม่ต้องบอกเป็นญาติ มันเป็นโดยธรรมชาติของมัน พญามารนี้ควบคุมใจอยู่นี้โดยธรรมชาติ ถึงว่าเป็นญาติกับกิเลสโดยเป็นเนื้อหากัน ไม่ใช่เป็นญาติ เป็นตัวตนเป็นเนื้อเดียวกันเลย

แต่เวลาจะเป็นธรรม เป็นญาติกับธรรม ต้องเป็นญาติกับธรรมก่อน เราอยากเป็นญาติธรรม แต่การเป็นญาติธรรม ทุกคนอยากเป็นญาติธรรม แต่ก็มีสูงมีต่ำ เป็นญาติธรรมในแขนงไหน

พระเจ้าอโศกมหาราชศึกษาศาสนา แต่เดิมมาไม่เข้าใจในเรื่องนี้ ปกครองขึ้นมา กว่าจะได้ปกครองประเทศ ปกครองแคว้นของตัวเอง กำราบปราบปราม ปราบดาภิเษกขึ้นมา ปราบฆ่าเขาหมดแล้วยังทำลาย ต้องการเผยแพร่เป็นแคว้นแคว้นออกไป ทำลายเขาทั้งหมด จนไปสลดสังเวช ไปสลดสังเวชเห็นว่าการทำลายล้างกัน การทำร้ายกันเพื่อแคว้นแคว้นขึ้นมา มันเป็นการทำร้าย เป็นการก่อเวรก่อกรรม

ถึงว่าปกครองโดยธรรมไง เผยแผ่ธรรม ปกครองโดยธรรม คือทำคุณงามความดีให้คนเขาเห็นคุณงามดี เชื่อคุณงามความดีอันนั้น เพราะความสลดสังเวชอันนั้น การเห็นการฆ่ากัน ทำลายกันแล้วมันพลิกใจขึ้นมาได้

เห็นไหม คนจากที่ว่าอยู่กับกิเลส เกิดมากับกิเลส ทั้งๆ ที่เป็น คฤหัสถ์ เป็นผู้ปกครองแคว้นนะ แต่พอมีใจเป็นธรรมขึ้นมา สร้างสม พยายามสร้างสมคุณงามความดี พระเจ้าอโศกมหาราชนี้ทำคุณในศาสนานี้มาก สร้างวัดถึง ๘๔,๐๐๐ วัด สร้างวัด สร้างเจดีย์ สร้างพระ สร้างสงฆ์ พยายามอุปัฏฐากอุปถัมภ์ การทำสังคายนาที่เป็นประธานทำสังคายนาครั้งหนึ่งก็เคยทำ พระเจ้าอโศกมหาราชทำบุญกุศลขนาดนั้น แล้วทำอย่างนี้ไปถามในพระครูบาอาจารย์สมัยนั้นว่าได้เป็นญาติกับศาสนาหรือยัง?

ยัง ยังไม่ได้เป็นญาติกับศาสนา ถ้าเป็นญาติกับศาสนานี้ ต้องให้ลูกมาบวชใจ จะเป็นญาติกับศาสนา ให้มีลูกเข้าบวชในศาสนานี้ ถึงว่าเป็นญาติกับศาสนานี้ การเป็นญาติกับศาสนา ทางนั้นก็ เป็น เป็นแขนงต่างๆ ที่ว่า ความสูง ความต่ำ กับความเห็นว่าจะจะเป็นญาติกับศาสนาทางไหน เห็นไหม นี่เป็นญาติกับศาสนา ให้พระเจ้าติสสะ ให้กุลบุตรกับธิดา บวช ๒ องค์ขึ้นมาอยู่ในศาสนานี้ นี่เป็นญาติกับศาสนา

การสร้างคุณงามความดี การสร้างโบสถ์วิหาร การสร้างวัด ๘๔,๐๐๐ วัด ก็ยังสร้างศาสนวัตถุไว้ มันไม่เป็นญาติทางสายเลือด ญาติทางสายเลือด ลูกมาบวชในศาสนา เรียก “โยมพ่อ โยมพ่อ โยมพ่อ โยมแม่” นี่ญาติกับทางศาสนา มีโยมเข้ามาเกี่ยวพันกับศาสนา มีลูกของตัวเอง มีสายเลือดเข้าไปอยู่ในศาสนา อันนั้นก็เป็นบุญกุศล เห็นไหม เป็นบุญกุศลเพราะคำชูศาสนา คำโพธิ์ใจ ให้ศาสนาเจริญรุ่งเรืองต่อไป อันนั้นคำอยู่เป็นญาติกับศาสนาทางนอก นี่ญาติธรรม

ญาติศาสนา ญาติธรรม เราจะเป็นญาติธรรมทางไหน ถ้าใจเรายังเป็นกิเลสอยู่ เราอยากว่าเราเป็นญาติกับศาสนาทางนั้นก็ได้อีก ทางบวชกุลบุตร กุลธิดา เข้ามาเป็นญาติกับศาสนา ก็เป็นคุณงามความดี ก็หมุนเวียนไปในวัฏฏะ วัฏฏะนี้ ทางสูงก็มี ทางต่ำก็มี ทางสูงก็มาให้มีความสุข มีความเจริญขึ้นไป แต่มันก็หมุนเวียนไป ความหมุนเวียนไปตลอดไป หมุนไป หมุนเวียน ไม่มีต้นไม่มีปลาย มีความสุข มีความสุขเล็กน้อย พอให้เราพอผ่อนคลายนิดหน่อย แต่ความทุกข์กดดวงใจนี้เป็นธรรมชาติของมัน ใจนี้เป็นธรรมชาติของความทุกข์

เกิดมานี้บุญมันพาเกิดแล้วนะ เราเข้ามาในศาสนาเป็นญาติกับธรรม เป็นญาติธรรม เป็นผู้ปฏิบัติ เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อจะให้เป็นญาติกับธรรม ให้ธรรมเข้าถึงใจ ให้เป็นญาติจากเนื้อธรรมเลย ให้เข้าถึงใจ

ญาติกับธรรมมันถึงเป็นญาติทางไหน ญาติทางข้างนอกอย่างหนึ่ง ญาติธรรม ญาติธรรมใจ ฉะนั้นว่า การญาติธรรม พระพุทธเจ้าเห็นตรงนั้นใจ เห็นทุกดวงใจสามารถประพฤติปฏิบัติได้ ใจทุกดวงใจพ้นออกจากกิเลสได้ถ้ามีใจอยู่ ใจเกิดเป็นมนุษย์ ใจเกิดเป็นมนุษย์ในใจ มนุษย์มีกายกับใจ มีกายกับใจ ใจนั้นสำคัญ ใจนั้นประเสริฐ ถ้ามองเห็นคุณค่าของใจ สุข ทุกข์อยู่ที่ใจ ใจนี้เป็นนาย กายนี้เป็นบ่าว ใจนี้สะท้อนก่อน สุข ทุกข์ ใจนี้สะท้อนก่อน

ทีนี้ถ้าใจนี้เข้าถึงสุขได้จริงๆ เราเข้ามา เราเป็นญาติกับธรรม ญาติจากเปลือกก่อน ญาติธรรมหมายถึงว่าเราเป็นญาติธรรม เราฝึกฝน เราอยากได้ธรรม เราประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อจากความเป็นญาติ กับเป็นเนื้อใจ “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” เห็นร่องรอยของพระตถาคตกับเห็นร่องรอยของสมาธิธรรม เห็นร่องรอยของสมาธิ นี่เห็นเงาแล้ว

ถ้าผู้ใดมีดวงตาเห็นธรรม มีเข้าถึงธรรม นั่นนะ เข้าถึงผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เห็นละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป จนเป็นเนื้อเดียวกัน เป็นเนื้อเดียวกันใจ “ธรรม” ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม ธรรมนั้นต้องอยู่ในดวงใจนั้น ดวงใจนั้นเข้าถึงธรรมโดย

เนื้อหาของธรรม เป็นภาชนะใส่ธรรมไง ใจนี้เป็นภาชนะใส่ธรรม ใจนี้กระทำเป็นเนื้อเดียวกัน อันนั้นถึงว่าเป็นธรรมแท้ เป็นเนื้อธรรมเลย เป็นญาติธรรม เป็นธรรมจริงๆ

แต่เรายังไม่ถึงตรงนั้นไง เราเป็นญาติ ญาติธรรม ญาติธรรม เราพยายามไขว่คว้าเข้ามาให้เป็นถึงใจเราได้ ธรรมนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐ เป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหา ทุกคนแสวงหา เพราะว่าใจนี้ย้อนกลับมา ย้อนกลับมาเห็นยาใจ ธรรมโอสถรักษาโรคกิเลส โรคความโลภ ความโกรธ ความหลงในหัวใจของเรา

ความโลภ ความโกรธ ความหลงนี้ไม่ต้องหา มันเป็นเรื่องหาสาระ เป็นตัวตนอยู่ในหัวใจเราเต็มๆ อยู่แล้ว มันบีบบี้สีไฟในใจของเราอยู่แล้ว เห็นไหม อันนี้ไม่ต้องหา มันเป็นเรื่องธรรมชาติ แล้วถ้าไม่ได้หันมาหาทางธรรม ไม่ได้หันมาทางศาสนา มันไม่รู้ว่าเป็นโลก เป็นโกรธ เป็นหลงนะสิ มันนึกว่าเป็นเรา เป็นการกระทำของเรา เราเป็นคนที่มิบุญวาสนา มิบรรดาศักดิ์ ทุกคนต้องฟังเรา ทุกคนทำอะไร ทุกคนเกรงกลัวเรา มันเห็นเป็นของมีคุณค่าไป

แต่เพราะเราหันมาเป็นญาติกับธรรม ญาติกับธรรม เข้าไปศึกษาประพฤติปฏิบัติธรรม ถึงว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ว่า ทำให้เรา...เขายินยอมขึ้นมามันก็พอใจ ยินยอมขึ้นมาว่าเรามีวาสนา มิบรรดาศักดิ์ขึ้นมา เราก็อพอใจ นั่นนะสวมหัวโขนเข้าไปแล้ว กิเลสเกิดขึ้นกับเรา แต่ต้องให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญ กิเลสขึ้นจากใจมันยึดมั่นถือมั่นอยู่ที่ใจโดยไม่รู้สีกตัว เขายกย่องสรรเสริญก็เคลิบเคลิ้มหลงไหลไปในโลก อันนั้นมันญาติไม่ญาติ มันทำไมมันเผาผลาญในใจของเรา

แต่เพราะเราหันมาทางนี้แล้วถึงว่าความนี้มันเป็นของชั่วคราว ความโลภ ความโกรธ ความหลงมันเกิดขึ้นที่ใจแล้วบีบบี้สีไฟขึ้นมา มันก็แสดงศักดิ์ แสดงอำนาจไปกดขี่คนอื่น เห็นไหม เขายอมอำนาจ ยอมกดขี่เพราะว่าเขาไม่มีอำนาจเหนือเรา ไม่มีอำนาจสู้เราได้ เขาต่ำกว่าเรา เขาถึงยอมรับอำนาจของเรา ยอมรับอำนาจโดยสถานะที่ต่างๆ กัน เราก็อเคลิบเคลิ้มหลงไหลไป อันนั้นเป็นเรื่องของโลกๆ เขา

แต่ถ้าเราเข้ามา ย้อนกลับมา เห็นยารักษาโรค ยารักษาโรค ธรรม อาวุธ ธรรมอาวุธที่จะรักษาใจของเรา ความโลภ ความโกรธ ความหลง เกิดขึ้นมา มันทำให้เรากังวล ถึงเขาจะยอมรับ ตามอำนาจบรรดาศักดิ์ ความเป็นจริงอันนี้ก็เกิดขึ้นชั่วคราว เห็นไหม เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ชั่วคราวอยู่ในใจของเรา แล้วเราแสดงออกไปถึงเขา เห็นไหม มันเป็นกิเลสใจ

กิเลสที่อยู่ที่ใจเกิดดับ เกิดดับที่ใจ จะเป็นจริงก็เป็นการเกิดดับ จะเป็นจริงที่เกิดขึ้นมาเป็นธรรมไป เป็นธรรมโดยธรรม คืออำนาจบริสุทธิ์ อำนาจโดยธรรม อิทธิพลหรือความถูกต้องที่เราสร้างสมขึ้นมา มันก็เป็นคุณงามความดีของเรา เขาจะยกย่องสรรเสริญอันนั้นเป็นเรื่องของเขา แต่การเกิดการดับในหัวใจของเรามันก็สร้างทุกข์ขึ้นมาให้เราเหมือนกัน

ถึงเป็นเนื้อของความ เป็นจริงตามเนื้อหาสาระที่ไม่ได้บีบบี้อไฟ ที่เกิดขึ้นมาในใจเราแล้ว เกิดขึ้นมากับเรา มีอำนาจวาสนาศักดิ์กับของเรา แต่เวลามันเกิดขึ้นมา มันก็ยังเป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดที่เกิดขึ้นมาเป็นคุณประโยชน์กับเรา เราอยากจะเหนียวรั้งไว้กับเรานานๆ เราอยากจะเหนียวรั้งเอาไว้ สิ่งนั้นมันจะเหนียวรั้งกับเรา อยู่กับเราได้ตลอดไปไหม

มันเป็นไปไม่ได้ แม้แต่ชีวิตนี้เกิดมาจะต้องตาย การเกิดมาต้องดับโดยธรรมชาติของสิ่งความเป็นจริง สิ่งความเป็นจริง เราก็เกิดมาด้วยธรรมชาติอันหนึ่ง เราเกิดมาด้วยการเกิดพร้อมๆ กิเลสอันนี้ แต่มีบุญวาสนาได้เกิดมาเป็นมนุษย์ แล้วพบพระพุทธศาสนา แล้วยังเป็นญาติธรรม ญาติธรรมหมายถึงผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรม เห็นใหม่ เป็นญาติธรรม

ญาติโดยเนื้อหาสาระ คือการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายนั้นมันเป็นความเป็นญาติธรรม โดยธรรมชาติ โดยสัจจะความจริงที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้จริงเห็นจริงแล้วประทานไว้ มันเป็นโดยธรรมชาติอันที่ว่า เรารู้หรือไม่รู้มันก็มีอยู่ แต่ยิ่งรู้แล้วมันสะเทือนใจไป พอรู้แล้วมันสะเทือนใจ พอสะเทือนใจมันแสวงหาทางออก แสวงหาทางออก นี่ขยับใจของเราใกล้ชิดกับธรรม เข้าไปเรื่อยๆ

ที่แรกก็รู้ รู้ด้วยการศึกษาเล่าเรียน รู้จากว่าเป็นทะเลเบียนบ้านก่อน พุทธที่ทะเลเบียนบ้าน เราเป็นชาวพุทธ ชาวพุทธมีสาระแก่นสารอะไร จากศีล สมาธิ ปัญญา มีศีล แล้วอยากจะมีหลักการ ประพฤติปฏิบัติให้ใจนี้ร่มเย็นเป็นสุข ใจนี้มันเร่าร้อนนัก ใจนี้เหมือนช่างตอกมันที่เราเอาไว้ไม่อยู่ ใจนี้มันบีบบี้อไฟให้เราจะต้องตามใจตลอดเวลา หามาแล้วก็ไม่พออยู่พอกปากมัน

มันท้องใหญ่ไป มันกินไม่เคยอิ่ม มันคิดร้อยแปด คิดวันยังค่ำ คืบยันรุ่ง แสวงหาทำอะไร แล้วมันก็ยังคิด มันโลกมาก มันจะกว้าน ๓ โลกธาตุเป็นสมบัติของมัน มันถึงไม่มีวันอิ่ม มันถึงบีบบี้อไฟเพราะว่ามันหิว มันไม่เคยอิ่ม มันไม่เคยอิ่ม ถึงว่าต้องมีสมาธิธรรม มีสมาธิธรรมให้ใจตั้งมัน คำว่า “ใจตั้งมัน” คือใจอิ่มไป ใจนี้มีหลักมีเกณฑ์

จากใจที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์ พอมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมามันก็ไม่คิดฟุ้งซ่านไปขนาดนั้น ความที่ไม่คิดฟุ้งซ่านไปขนาดนั้น มันก็เกิดมีหลักใจ มีหลักใจมันก็ทำความรุ่มเย็นของใจขึ้นมา ความรุ่มเย็น คือ สมาธิ ปัญญา ถึงสำคัญกับใจนัก ใจนี้สัมผัสได้ ใจนี้สัมผัสเพราะใจเราร้อนอยู่ ใจตากแดด ใจตากฝน ใจหิวโหย ใจกระหายอยู่ มันเราร้อนอยู่ มันก็รู้โดยธรรมชาติของมัน นี่เกิดเป็นมนุษย์มีกายกับใจ

แล้วถ้าไม่เกิดเป็นมนุษย์ละ อยู่เป็นเทวดามีความสุข อุดมสมบูรณ์ไปก็อยู่ชั่วคราว ตกนรกหมกไหม้อยู่มันก็ร้อน ร้อนแสนร้อน ไม่มีวันตาย แต่ร้อนอยู่อย่างนั้น ใจนี้ถึงเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะนั้น แต่ปัจจุบันนี้เราได้บุญกุศล เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา ศาสนาสอนถึงทางออก สอนถึงทางออก เห็นไหม เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา พบพระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ธรรมแล้ววางไว้ตามความเป็นจริง

นั่นนะถึงว่าเป็นญาติโดยระบบ เป็นญาติโดยสัจจะความจริง เรารู้หรือไม่รู้ก็เป็นญาติ แต่เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้เราถึงสะท้อนใจ เราสะท้อนใจแล้วเราถึงแสวงหาทางออกใจ แสวงหาทางออก แสวงหาให้เป็นเนื้อธรรม หักแยกกรรม แสวงหาวิธีการทำปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นของหลักใจขึ้นมา ถึงต้องมีศีล ศีลเริ่มบังคับ บังคับให้เราเข้ามา บังคับไม่ให้เราทำผิดในศีล ๕ ไม่ทำลายคนอื่นเพื่อจะให้ชีวิตเราดำรงอยู่เพื่อประพฤติกปฏิบัติธรรม

ไม่ลักของเขาเพื่อสมบัติเราจะได้ไม่ต้องโดนเขาลักไป

ไม่ผิดกาม กามคุณ กามคุณ ๕ ไม่ผิดลูกเมียเขา

ไม่ดื่มสุรา

ไม่พูดปด การพูดปด หลอกตัวเอง พูดปดนี้สำคัญมากนะ พูดแล้วแต่อุบายวิธีการว่าจะพูดไป ความคิดใจ ใจมันพูด ไม่ใช่ปากพูด ใจมันคิด ตั้งสัจจะไว้ว่าจะทำอะไรแล้วก็ได้ดั่งที่ตัวเองตั้ง นั่นละพูดปดกับตัวเอง พูดปดกับคนอื่นนั้นเราพูดออกมาเป็นภาษา ได้ผลประโยชน์เรื่องแต่ภายนอก มีคุณประโยชน์ มีคุณมีโทษกันเรื่องของสมมุติ เรื่องของสมบัติที่สัญญากัน อันนั้นเป็นเรื่องภายนอก มันยังเป็นเรื่องภายนอก

แต่เรื่องของภายใน คุณสาระของเราใจ คนจริง คนจริงทำจริง ตั้งสัจจะแล้วเป็นความจริง อันนั้นขึ้นมา ความจริงนั้นไม่พูดปดกับตัวเอง ใจก็มีสาระตั้งมั่นขึ้นมา ถ้าไม่มีสัจจะหรือไม่มีตั้ง

มันขึ้นมา ไม่ตั้งใจขึ้นมา เราตั้งข้ออธิษฐานขึ้นมา หรือเราตั้งใจว่าจะอยากจะประพฤติปฏิบัติ ตั้งกติกาขึ้นมา ใจ ต้องตั้งกติกาขึ้นมา กับบังคับใจของตัวเองว่ามีเขตมีแดนว่าจะเริ่มต้น ความจริง ความจริงขึ้นมา ใจจะทำขนาดไหน

ไม่ใช่ว่าวันแล้วก็วันเล่า วันแล้วก็วันเล่า หลอกตัวเอง พุคปลดกับตัวเองนี้สำคัญมาก พุคปลดภายนอกส่วนพุคปลดภายใน พุคปลดภายใน เห็นไหม ไม่ดื่มสุราเมรัย ไม่กินเคลิบเคลิ้มหลงไหล อารมณ์เมาตัวเอง ใจ เมาอารมณ์ เมาความคิด ใจ จะเมื่อนั้น จะเมื่อนี้ เมาแต่อารมณ์ของตัวเอง นี่ศีล ๕ ถ้ามีศีล ๕ ขึ้นมา ใจตั้งมั่น มีศีล ๕ ขึ้นมา ใจตั้งมั่น ใจเป็นปกติ เห็นไหม ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ นี้ผู้ประพฤติปฏิบัติยิ่งขึ้นไป เราถึงจะว่าเราไม่ใช่พระสงฆ์ก็แล้วแต่ แต่เราตั้งของเราขึ้นมา ได้ถ้าเวลาเราประพฤติปฏิบัติ

ศีลบริสุทธิ์ อธิศีลยิ่งบริสุทธิ์ใหญ่ ตั้งขึ้นมา “ศีล สมาธิ ปัญญา” ถ้ามีศีลจะมีความจริง ศีลนี้มันออกฤทธิ์ขึ้นมาเรื่อยๆ นี่พื้นฐาน ใจ พื้นฐาน ศีลที่บริสุทธิ์ ศีลที่เป็นพลังที่บริสุทธิ์จะทำให้เกิดสมาธิ สมาธิที่เกิดจากศีลบริสุทธิ์นั้นเกิดตั้งมั่นขึ้นมาเป็นสัมมาสมาธิ สมาธิที่บริสุทธิ์นี้ทำให้เกิดปัญญา ปัญญาที่บริสุทธิ์สะอาดนี้หมุนขึ้นมาในการงาน เกิดวิมุตติได้ ใจ เกิดวิมุตติได้ พ้นจากสมมุติ เห็นไหม ญาติธรรม ญาติธรรม ญาติตรงนั้น

จากสมมุติ จากสมมุติขึ้นมา หลอกลวงกันไปเรื่อยเปื่อย หลอกตัวเองขึ้นไปเรื่อย เพราะตัวเองไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์ แต่พอเห็นคุณค่าของความสงบของใจ เพราะใจตั้งมั่น มันควรจะทำสมาธิ มันเป็นหลักการที่ตั้งให้ทำสมาธิง่ายขึ้น สมาธิหมายถึงใจตั้งมั่น ใจ สมาธิถึงความสงบของใจ ใจทำความสงบบ่อยๆ เข้า จะสงบเล็กน้อยขึ้นมา มันจะมากขึ้นได้เรื่อยๆ เพราะความชวนชวายของเรา เราพยายามชวนชวายเข้าไปบ่อยๆ บ่อยๆ เข้า

โดยสติสัมปชัญญะพร้อมนะ ถ้าสติพร้อม งานก็ต้องเป็นงานขึ้นมา สติไม่พร้อมงานสักแต่ว่างาน งานสักแต่ว่างาน งานก็ไม่ได้ผล ไม่ได้ผลขึ้นมาเพราะอะไร เพราะความตั้งมั่น เพราะสติสัมปชัญญะ ไม่เป็นงานเป็นงาน มันเหมือนเด็กเล่นๆ กันไป เล่นๆ กันไป ถ้าสติตั้งมั่นนี้มันสืบทอด ยาวขนาดไหนขึ้นมา ความสืบทอด ความยับยั้งใจเอาไว้ สติยับยั้งใจแล้ว กำหนดเป็นคำบริกรรม หรือฟังธรรมนี้ตั้งใจฟังไว้ นี้จิตอยู่กับเราตลอดเวลา

จิตนี้โดยสมาธิ โดยสติควบคุมอยู่ การสืบทอดยาวนานสมาธิแล้ว สืบทอดความตั้งมั่นนี้ได้ยาวนานขึ้นมาสมาธิเกิดขึ้น สมาธินี้เกิดขึ้น สมาธินี้เกิดขึ้นก็ทำให้ใจร่มเย็นขึ้นมา จากใจเร่าร้อน ใจ

ผ่อนหายใจ ผ่อนหายใจทันทีเลยว่า เฮ้อ! นี่ไง อันนี้ก็เป็นสมบัติมหาศาลแล้ว สมบัติมหาศาลว่า เรา ได้ลิ้มรสของธรรมใจ จากเป็นญาติธรรม เราสัมผัสธรรม ญาติธรรมนี้เป็นญาติกันเฉยๆ ญาติทาง สายเลือด ญาติทางเราประพฤติปฏิบัติ เราเป็นชาวพุทธ เป็นสาวกกับพระพุทธเจ้านี้เป็นญาติธรรม

แต่กับสัมผัสธรรมต่างกัน ใจสัมผัสกับสมาธิธรรม เพราะตั้งมั่นขึ้นมาบ่อยเข้า บ่อยเข้า ใจ ตั้งมั่น ใจตั้งมั่นนี้มหัศจรรย์แล้วนะ มหัศจรรย์ตรงที่ว่าไม่เป็นขี้ข้าของอารมณ์ใจ แต่เดิมบ่วงของ มารชักจูงใจนี้ไปได้ร้อยแปดเลย อะไรผ่านมานี้อารมณ์นี้มันสวดยก่อน จิตนี้มันเป็นอารมณ์ เดียวกัน ไปแล้ว ไปแล้ว

กับที่ตั้งมั่นขึ้นมา บ่วงของมาร บ่วงดอกไม้แห่งมาร รูป เสียง กลิ่น รส โสณัฐัพพะ มา กระทบทางหู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ มันจะคัดแยกได้ มันจะเลือกได้ใจ จากที่ว่าไม่เคยเป็นอิสระเสรี ภาพ เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่ว่าเป็นญาติธรรม กลิ้งไปตามญาติธรรมที่ว่าเขาเป็นกัน ไป ก็กลิ้งไปกัน สัมผัสคลุกคลานไปกับเขา นี้เป็นไปอย่างนั้น กับเป็นสัมผัสธรรมต่างกันแล้ว

ความสัมผัสใจอันนี้มันสัมผัสมันรู้เท่า ความรู้เท่ารู้ว่าอันนี้กินเข้าไป คือสัมผัสเข้าไปแล้ว มันแสบปวด แสบร้อน กับสัมผัสเข้าไปแล้วมีความสุข ร่มเย็น มันก็พอใจจะสัมผัส พอใจจะสัมผัส พอใจกำหนดใจ คำบริกรรมพอใจจะกำหนด ทำบ่อยเข้า บ่อยเข้า ความกำหนดบ่อยเข้า บ่อยเข้านี้ ใจ ความทำต่อเนื่อง ชำนาญในวสี ชำนาญในการเข้าออกใจ จิตนี้มันตกหลุมตกบ่อ พุบไปสงบมัน ก็เคยเป็น มันก็เป็นไปได้

ความเป็นไปได้ เราก็จับไม่ได้ว่าควรจะทำอย่างไร เวลาอารมณ์มันสะดวกสบาย เราก็เคย สะดวกสบาย สะดวกสบายเราก็อยากได้อยูอย่างนี้นานๆ แต่ถ้าชำนาญในวสี ชำนาญในวสี พอเกิด กำหนดพุทโธ พุทโธๆๆ จิตมันสงบลงไป สงบลงไป พอมันออกขึ้นมา ออกขึ้นมาจะรับอารมณ์ ถ้าคนชำนาญในวสี กำหนดพุทโธซ้ำเข้าไป พุทโธๆๆ พอจะออกจากอารมณ์ขึ้นมา ออกจากความ ตั้งมั่น ออกจากสมาธิธรรม ออกจากความอึดนี้ไปสวดยอารมณ์ เราก็เอาพุทโธนี้กำหนดเข้าไปก่อน

เอาพุทโธใส่เข้าไปในปากของจิตเลย จิตกำหนด พุทโธๆๆ มันก็กลับเข้ามาสงบอีกได้ กลับ เข้ามาสงบอีกได้ เห็นไหม จากที่ว่าจะออกไป ออกไปก็เจ็บแปลบแสบร้อน คือกินของที่เผ็ดๆ คือ กินอารมณ์ของโลก มันสงบ มันดีแล้ว ออกมา สูงแล้ว เป็นนิจจังนี้ ทุกอย่างนี้เป็นนิจจัง พอสูง แล้วก็จะลงต่ำ พอขึ้นมาดีแล้วเดี๋ยวก็ออกไปสบายใจพักหนึ่ง ออกไปก็ไปเห็นรูปนั้น รูปนี้กระทบ ขึ้นมา ใจฟุ้งชานอีก

พอใจฟังช้านขึ้นมา เราฟังช้านไป เพราะไปแล้ว สติสัมปชัญญะไม่ได้ควบคุมไว้ ไม่ช้านาญในวสี ไม่ช้านาญในการควบคุมใจใจ ไม่ช้านาญในการควบคุมใจให้อินทรีย์นี้แก่กล้า อินทรีย์นี้อ่อนแอมมาก เป็นไปตามอำนาจวาสนาที่หมุนกลิ้งไปนั่นแหละ นี่ความสัมผัสบ่อยเข้า บ่อยเข้าถึงช้านาญในวสี วสี ช้านาญในวสี ช้านาญในการเข้า ในการออก ในการกำหนดจิตเข้ามา เป็นสมาธิ ในการปล่อยจิตออกมา เห็นใหม่ จะออกไป ถ้าออกไปเป็นการงาน จิตสงบเข้ามา นี้สงบเข้ามาอยู่ภายใน ตั้งมั่นก็พออยู่พอกิน พออยู่พอกินหมายถึงว่ามันพอทรงตัวได้

ถ้าเรากำหนดไว้เรื่อยๆ เรากำหนดพุทโธเข้าไปบ่อยๆ เข้า ตั้งมั่นขึ้นมา ตั้งขึ้นมา จิตตั้งมั่นนี้ มรรคอรียสังขัง มรรคอรียสังขังมีสัมมาสมาธิอันหนึ่ง สัมมาสมาธินี้เป็นพื้นฐาน ถ้ามีสัมมาสมาธิ เป็นพื้นฐาน แยกออกมาจากโลกียารมณ์ เดิมนี้อารมณ์นี้เป็นญาติธรรมนี้ก็กลิ้งไปกับธรรมชาติอัน นี้ เป็นโลกิยะ เป็นโลกียารมณ์ทั้งหมด จะมีความสุข มีความยินยอมอุปถัมภ์ มีความเส่นหาอาลัย อารมณ์กันขนาดไหน มันก็เป็นความโลภผูกพัน เป็นคำปฏิสันถารกัน เป็นการทักทาย เป็นเพื่อน ในญาติของธรรมเท่านั้น

กับการเข้าไปสัมผัสธรรมแล้วนี้จะแยกยกขึ้น การยกขึ้น การแยกออกไป การแยกตัว ออกไปจากโลกียารมณ์นี้เป็นโลกุตตระ ความเป็นโลกุตตระ ต้องอาศัยจิตตั้งมั่นตัวนี้ใจ จิตตั้งมั่น ตัวนี้แล้วแยกออกไปได้ ถ้าจิตไม่ตั้งมั่นอยู่มันก็เป็นปฏิสันถารกันอยู่อย่างนั้น อยู่กับโลกียารมณ์ ตลอด อยู่กับใจของตัว อยู่กับความคิดของตัว อยู่กับญาติธรรม

ญาติโดยธรรมชาติ ญาติโดยระบบ แต่ไม่ใช่สัมผัส พอไม่ได้สัมผัส ธรรมจริงตามความ เนื้อหาสาระที่ว่าเป็นมรรคะ เป็นมัคโค เป็นทางอันเอกที่ก้าวย่างออกไป การก้าวย่างออกไปจาก หัวใจ การก้าวย่างคือการงานใจ งานของจิต งานของการชุกค้อยถากถาง การค้นคว้าในหัวใจ การ ค้นคว้า ไต่กิเลสที่ว่าไม่ได้เป็นญาติ ที่มันฝังอยู่ในหัวใจใจ

กิเลสนี้มันจะว่าเป็นญาติไม่เป็นญาติไม่สนใจ มันฝังโดยเนื้อหาสาระอยู่เป็นอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา มันเป็นพญามารครอบคลุมหัวใจอยู่โดยธรรมชาติ โดยเนื้อหาสาระอยู่แล้ว ความเป็นเรา พอเราเศร้าใจ เราเห็นว่าเราเศร้าใจ เศร้าใจคือว่า เราพยายามจะเอาชนะตนใจ เราเศร้าใจว่าเราแพ้ ตนเองมาตลอด เราทำอะไรเป็นเนื้อหาสาระขึ้นมา ไม่ได้เป็นแก่นสาร เราไม่มีแก่นสาร เราไม่มี คุณงามความดีขึ้นมาต่อสู้กับกิเลสในหัวใจของเราเลย

เราไม่มีเครื่องมือ ไม่มีธรรมอาวุธใจ ไม่มีอาวุธ ไม่มีศาสตราวุธ มีแต่มือเปล่าๆ ใจ แล้วไปสู้กับพญามาร “พญา” พังสิ พญามารนี้ควบคุมใจของตัวเอง เอาแต่ลูกๆ หลานๆ มาหลอกหลวงเรา หลอกหลวงเราก็คือหลอกหลวงใจนี้มันก็วิ่งเผ่นไป เพียงแต่เราชำนาญในวิชา เราหมั่นเข้ามา เข้ามา เราเริ่มมีสัมมาสมาธิ มีสัมมาสมาธิเราก็ควบคุมใจของเราได้แล้วนะ

เราต้องก้าวเดินออกไป การก้าวเดินออกไปเพื่อค้นคว้าหาเหตุ การค้นคว้าหาเหตุนี้เรียกว่า วิปัสสนา การทำใจให้สงบให้ตั้งตนเองได้ ให้เป็นอิสระเสรีภาพนี้เป็นสมถกรรมฐาน ความเป็นสมถกรรมฐานมันก็สัมผัสกับเงา สัมผัสกับธรรม สัมผัสกับสมาธิธรรมใจ แต่สัมผัสสมาธิธรรมนี้เป็นธรรมแล้วนี่ เป็นธรรมแล้วมีพื้นฐาน ใจนี้ควรแก่การงาน ควรแก่การงานปลดเปลื้องใจ ไม่ใช่ควรแก่การงานในสะสม หรือการกระทบหนักหน่วงใจเท่านั้น

ต้องปลดเปลื้องใจออกจากพญามาร ถ้าไม่ปลดเปลื้องใจออกจากพญามาร กิเลสนี้เป็นญาติไม่เป็นญาติมันควบคุมใจอยู่โดยธรรมชาติ การปลดออกนี้ใจ การปลดออกนี้เป็นงานของเรา เป็นงานของหมู่สัตว์ สัตว์ที่จะปลดตัวเองออกจากวัฏวน สัตว์ที่จะรื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ รื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นญาติของธรรม ให้อยู่ในขอบเขตของธรรมก็เพื่อเหตุนี้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม เห็นธรรมแล้ว ตรัสรู้ธรรมพ้นออกไปจากกิเลสทั้งหมดแล้ว แล้ววางธรรมนี้เป็นทางอันเอกไว้สำหรับญาติทั้งหมด สำหรับผู้อยู่ในลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลาย พวกสาวกสาวกที่จะพ้นออกไปจากวัฏฏะอันนี้ จะพ้นออกจากวัฏฏะนี้ รื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ เราต้องรื้อสัตว์ขันธ์ตัวเองใจ สัตว์คือใจ หัวใจ สัตตะ คือสัตว์หัวใจเรา เกิดเป็นมนุษย์นี่ก็เป็นสัตว์มนุษย์ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ก็เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เกิดเป็นเทวดาก็เป็นสัตว์ เป็นเทวดามนุสสเปโต มนุษย์เทวดา เกิดเป็นได้หมด

นี่เราจะรื้อสัตว์ขันธ์ของเรา รื้อสัตว์ขันธ์สัตว์คือพยายามแยกแยะ ค้นคว้าของใจ มันต้องอาศัยหลักการอันนี้ให้ได้ หลักการคือใจตั้งมั่นก่อน มีพื้นฐานตั้งมั่นแล้วพยายามค้นคว้าใจ รื้อสัตว์ขันธ์สัตว์มันติดอยู่ที่ไหนล่ะ? มันติดอยู่ที่กายกับจิต กายกับใจ เห็นไหม ในสติปัฏฐาน ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม กาย กายกับเวทนาอยู่คู่กัน กายก็ได้...เวทนา นั่งไปนานๆ เข้าเจ็บปวด ความทุกข์ กายทุกข์ใจ กายกับเวทนา

จิตกับกรรม เห็นใหม่ จิตคือความส่องใสของจิต ตัวจิตที่มันมีอยู่แล้วนั้นนะ กับกรรมมารมณ ทำอารมณ์กระทบกับใจ ใจสัมผัสอารมณ์ต่างๆ ความคิดต่างๆ กระทบเข้ามา มันก็เป็นอารมณ์ ตกตะกอน นอนอยู่ที่ใจ พอเราผลอขึ้นมา ตะกอนนั้นก็หมุนขึ้นมาให้เราทุกข์ร้อนเสียทีหนึ่ง เห็นใหม่ อารมณ์นี้หมุนไป ตั้งแต่เราเด็ก สิ่งใดฝังใจเราอยู่ ลองคิดดูสิ มันจะคิดทันที นี่ตะกอนฝังอยู่ ขนาดไหนก็แล้วแต่ แม้แต่บางทีนะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเข้าไปถึงที่สุด ตะกอนเก่าๆ ตะกอนอยู่ใน หัวใจ ย้อนสาวไปยังอดีตชาติ ย้อนสาวไปได้ บุญเพนิวาसानุสติญาณ นี่มันจะตกตะกอนขึ้นมาแล้ว มันย่อยสลายเข้าไปอยู่ในจิตปฏิสนธิอยู่ในหัวใจนั้นอีกอันหนึ่ง อันนั้นเราไม่ไปพูดถึง อันนั้นเป็น อำนาจวาสนา

ผู้ที่ปฏิบัติธรรมมันจะรู้จริงเห็นจริงเข้าไปตามสัจจะความจริง สัจจะ อริยสัจจะ เป็นความจริงอยู่วันยังค่ำ ก็นั่นรุ่ง แต่พวกเรามันโง่ พวกเรามันไม่เคยรู้เคยเห็น เราก็คิเลส โคนพญามารนี่ครอบงำไว้ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ไปแล้ว ผ่านไปแล้ว บุญเพนิวาसानุสติญาณ จุติปตญาณ อาสวักขญาณนี้เป็นทางเดินของใคร? เป็นทางเดิน ทางอันเอกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ผ่านไปแล้วไง บุญเพนิวาसानุสติญาณย้อนกลับไป กลับกันตะกอนของจิต มันโดยพื้นฐาน

แต่เพราะความโง่ของเรา ความไม่เชื่อมั่นของเรา เราไม่เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไหนว่าเป็นญาติใจ ไหนว่าเป็นสาวกสาวณะ เป็นลูกเป็นหลาน เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอาจิตใจเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประธาน เป็นตัวยืนยัน เป็นผู้ที่เดินพันไปก่อน แล้วสาวกสาวณะตามไป ตามไป

เราก็เป็นญาติธรรมคนหนึ่ง อยู่ที่ว่าจะประพฤติปฏิบัติออกไป แต่กิเลสที่มันปกคลุมอยู่มันก็ไม่เชื่อแล้ว ปกคลุมอยู่ กิเลสพญามารมันควบคุมใจอยู่ ความไม่รู้ของมัน มันก็โง่เง่าเต่าตุ่น โง่เง่าเต่าตุ่น แต่ฉลาดกับเรานะ โง่เง่าเต่าตุ่นในธรรม ไม่เชื่อธรรม ปฏิเสธธรรม เพราะความโง่เง่าของมันได้ประโยชน์นี้ ความโง่เง่าของกิเลสนี้มันได้ประโยชน์ ประโยชน์คือว่ามันมีที่อยู่อาศัย มันคุ้มหัวเรา กอดหัวเราไว้อยู่ในใต้อำนาจของมัน

แต่ถ้ามันจะเปิดรับธรรม ธรรมคือธรรมาวุธที่จะทำลายมัน ความโง่ของกิเลสมันได้ประโยชน์ของมัน แต่มันได้ทุกข์กับเรา แต่ถ้าเราเป็นญาติธรรม เราเอาธรรมเข้ามาในหัวใจ ธรรมนี้ ธรรม สัมมาสมาธิ ความดำริชอบ สัมมาสมาธิ สัมมาสังกัปปะ งานชอบ งานชอบคืองานค้นคว้า

งานวิจัย วิเคราะห์วิจัย เอากิเลสออกจากใจนี้ ความเพียรชอบ เพียรชอบลงที่งานของใจ งานของกายใช้มือทำ ใช้ปากทำ สั่งการเขา

แต่งานของใจต้องใช้มรรค ใช้สัมมาสมาธิ ใช้ใจใจ ใช้อาการของใจทำ ใช้ความตริคของใจ วิตก วิจารณ์ ตริค ปิติ สุข เอกัคคตารมย์ ใจที่มันเป็นไป อาการของใจอันนั้นที่มันเป็นไป อาการของใจนี้เกิดขึ้นมาจากใจ ไม่ใช่ใจ เป็นอาการที่เกิดขึ้น แต่อาการที่เกิดขึ้นนี้แต่เดิมอยู่นั้นสะสมไปด้วยทุกข์ สะสมไปด้วยอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ปกคลุมใช้งานอยู่

แต่ในเมื่อเราเป็นญาติธรรม เราประพฤติปฏิบัติธรรม สัมผัสธรรมจนใจนี้เป็นเอกัคคตารมย์ ใจนี้เป็นหนึ่ง ใจนี้ตั้งมั่นขึ้นมา เป็นสัมมาสมาธิ เห็นไหม นี่สัมผัสเข้าไปเรื่อยๆ มันมีสิ่งต่อต้านขึ้นมา มีสิ่งก่อสร้าง มีสิ่งคั่นคว่า มีสิ่งที่จะต่อสู้กับกิเลสขึ้นมา ขึ้นมาแล้ว เกิดขึ้นมาจากไหน นี่ธรรมาวุธใจ

ธรรมาวุธเกิดขึ้นมาจากเราสร้าง สะสมขึ้นมา จากคนง่อยเปลี้ยเสียขา คนดำด้อย คนไม่มีอำนาจวาสนาบารมีนี้แหละ ไม่มีอำนาจวาสนาบารมีขึ้นมา แต่ทำไมมีความไฝ่ฝัน มีความดำริ มีความคิดที่จะออกจากกิเลสละ คนอย่างที่จะคิดจะออกจากกิเลส คนอย่างนี้หรือไม่มีวาสนา คนที่มีวาสนามากอย่างนี้แหละถึงจะคิดออกจากกิเลส

คนที่คิดจะออกจากกิเลส อำนาจวาสนามีสะสมมาแล้ว เพียงแต่ขณะที่มีอำนาจวาสนาบารมีอยู่นี้ การประพฤติปฏิบัติอยู่ กิเลสมันก็อยู่กับเรานี้ กิเลสเป็นเราอยู่แล้ว กิเลสมันถึงได้ปลิ้นปล้อนใจ ความปลิ้นปล้อนของกิเลส ความเคลิบเคลิ้มพยายามจะหลอกหลวง ผลประโยชน์ถึงเกิดขึ้นกับมัน แต่เอาความทุกข์มาให้เรา ความทุกข์มาอยู่ที่เราทั้งหมด

เราถึงต้องดำริชอบใจ ความดำริชอบถึงจะดำริเข้ามาตรงต่อผู้กัน ตรงที่มีอำนาจวาสนาบารมี ตรงต่อผู้กัน ตรงที่ว่าเราเริ่มก้าวเดินออกไป ความก้าวเดินงานของใจ งานของใจ งานของผู้ที่เป็นลูกศิษย์ตถาคตใจ เป็นศากยบุตร พุทธชินโรส เป็นศากยบุตร บุตรของพระองค์ศาสดา ศากยบุตร พุทธชินโรส เห็นไหม เป็นลูกใจ พ่อเดินผ่านไปแล้ว เสด็จพ่อเดินผ่านไป เห็นไหม แล้วอริยสาวกก็เดินผ่านไป เราก็จะมาเดินตามไป เราจะมาเดินตามไป

เราจะมาเดินตามไป อันนี้ถึงว่า เราถึงมาคั่นคว่าของเราขึ้นมาให้ได้ไง ถ้าเราไม่คั่นคว่า เราจะเอาอะไรเดินตาม ความก้าวเดินออกไปจากใจ นี่ธรรมาวุธเกิดขึ้นจากเราพยายามสะสมขึ้นมา

เกิดขึ้นมาจากที่ว่าเป็นญาติธรรมโดยธรรมชาติ กับเป็นผู้สัมผัสธรรม โดยเนื้อหาสาระของใจ ความอึดอับของใจต้องเกิดขึ้น ใจนี้มีกำลังใจขึ้นมา เพราะมีความอบอุ่น ความอบอุ่นเพราะจิตมัน มีความตั้งมั่น อินทรีย์แก่กล้า

...ใจมีสิทธิ์เป็น...

...ก็ต้องหวังพึ่งไปก่อน แต่เดิมต้องพึ่ง ขณะคราวที่พึ่งเราก็พึ่ง แต่ถ้าเราสร้างสมของเรา ขึ้นมา เราสร้างสมขึ้นมา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็รวมอยู่ที่ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมอยู่ในใจของอัครสาวกต่างๆ แล้วมันก็ต้องมารวมอยู่ในใจของผู้ที่ปฏิบัติ ถึงว่าเข้าไป ถึงธรรมไป

ถ้าเข้าไปถึงธรรม ก็ก้าวเดินออกไป ก้าวเดินออกไปจากตรงนี้ พอเดินออกไป การก้าวเดิน คือจิตที่พยายามค้นคว้า ใจ ค้นคว้า ต้องหมั่นไตร่ตรองสอดส่องดูอาการ ดูกายกับใจ ถ้าจับกายหรือใจได้คือยกขึ้นวิปัสสนา กายนอกเป็นกายนอก ภายในเป็นภายใน อารมณ์ภายนอกเป็นอารมณ์ภายนอก อารมณ์เนื้อหาของจิตเป็นอารมณ์เนื้อหาของจิต นี่จดจ่อ คำว่า “จดจ่อ” ลงไปตรงนี้ จดจ่อเข้ามา ตรงที่งานไป การงานชอบ เห็นไหม ถ้างานไม่ชอบมันก็จะสะเปะสะปะ การงานชอบ

ดูอย่างที่เขว่าเป็นโรค เป็นภัยกันข้างนอกสิ อย่างถ้าเป็นมะเร็ง เป็นเนื้อร้ายในร่างกาย เวลาเขาฉายแสงเข้าไป เขาต้องฉายเข้าไปจำเพาะตรงนั้น จำเพาะตรงที่เนื้อร้ายนั้นขึ้นมา เพื่อจะรักษา แผลตรงนั้นให้หายไป ฆ่าเชื้อตรงนั้นออกไป นี่ขนาดเป็นวัตถุนะ แล้วนี่มันเป็นอวิชชาปจฺจุยา สงฺขารา อวิชชานี้เป็นพญามารควบคุมใจอยู่

แล้วจดจ่อเข้าไปตรงไหนล่ะ? จดจ่อเข้าไปที่กายกับจิต เห็นไหม กายกับจิต กายกับจิตเรา ไปดูแต่ภายนอกๆ มันก็เหมือนกับร่างกายทั้งร่างกาย เราจะฉายแสงลงไปทั้งร่างกาย มันเผาไหม้ไป ตรงที่เนื้อที่ดีๆ มันก็เจ็บปวดโดยไร้ประโยชน์ ถ้าฉายลงไปตรงที่เป็นเนื้อร้ายนั้น เนื้อร้ายนั้นพอโดนแสงฉายเข้าไป มันก็ต้องโดนทำลาย พอโดนทำลายไป เนื้อร้ายตายไป เรากลับเป็นสุขขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราสะเปะสะปะออกไปเรื่อยเรื่อย หรือว่าเราพิจารณาตามความเห็นของเราว่าเราพิจารณาแล้ว เราพิจารณาแล้วเราพิจารณาเล่าอยู่ มันเป็นงานหรือเปล่า ถ้ามันเป็นงาน มัน เป็นงาน มันจะย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา...เป็นงานหรือไม่เป็นงาน เริ่มต้นมันก็ต้องอย่างนั้น ก่อน เริ่มต้นนะ เพราะว่า สิ่งที่เราไม่เคยทำแล้วจับต้องไปแล้วต้องเป็นอย่างนั้นหมด

ความเป็นอย่างนั้นหมด หมายถึงว่า กายกับใจมันเคยอยู่ จิตนี้วิชชามันปกป้องใจอยู่ มันควบคุมใจอยู่ ที่ว่าความฉลาดของมัน เห็นไหม ความโง่เพื่อฉลาด เพื่อตัวมันฉลาด มันขับไล่ความคิด ความเคยชินของใจ ใจนี้เคยชิน เคยใช้ออกมาตามกิริยาอย่างนี้ มันก็คิดใช้กิริยาอย่างนี้ แล้วพอคิดใช้กิริยาอย่างนี้ คือความเดินของโลกียารมย์อย่างเก่า

แต่ในเมื่อเราขึ้นมาเป็นโลกุตตระ ความเป็นโลกุตตระนี้มันแปลกประหลาดขึ้นไปแล้ว มันสุดวิสัยที่เราจะรู้ได้ มันสุดวิสัย คำว่า “สุดวิสัย” สุดวิสัยขณะนั้นนะ แต่ในการสะสม ในการกั้นคว้า ในการไต่ตรงอยู่บ่อยๆ เข้า ความกระทำบ่อยเข้า ความคาดความหมาย ความคราด คราดในนาในไร่ คราดไป คราดไป เพื่อให้เศษในนาในไถนั้น ให้ดินนี้ควรแก่การงานไถ ให้ดินนี้ไม่มีพวกวัชพืชอยู่ในดินนั้น นี่ต้องหมั่นคราดหมั่นไถเพื่อจะปักดำ ต้องหมั่นคราดหมั่นไถเพื่อจะปักดำ

นี่ก็เหมือนกัน ต้องหมั่นไต่ตรง ความคิดเห็นภายนอกหรือจิตมันเป็นอาการก็ต้องสาวเข้ามา การสาวเข้าไปเรื่อยๆ มันจะปล่อยเข้าไปเรื่อยๆ ความปล่อยนี้มันต้องเห็นว่าปล่อย ปล่อยนี้เข้าไปเอาสิ่งที่ละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป ความละเอียดเข้าไป เห็นไหม พิจารณากายนี้ก็เหมือนกัน การพิจารณากาย ถ้าเห็นกายขึ้นมา กายภายใน จะเห็นกายภายใน ความเห็นกายนั้นถึงว่าเป็นงานชอบใจ ถึงว่าการจดจ่อเข้าไปถึงตรงนั้นมันถึงเป็นความชอบ

กิเลสมันอาศัยตรงนี้เป็นเครื่องดำเนิน กายไม่ใช่กิเลส จิตไม่ใช่กิเลส แต่วิชชาปัญญา สงขารานี้เป็นเนื้อเดียวกับจิต พากิจเกิดมา เป็นยางเหนียวอยู่ในจิต ญาติกับธรรมนี้ต้องแสวงหามา แต่กิเลสมันเป็นเนื้อเดียวกัน ความเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วอาศัยช่องทางกายกับใจนี้หากิน อาศัยอารมณ์ความคิดของเราออกมา เวลาเราคิดออกมา พร้อมกับกิเลสทั้งหมด

ความเคยใจ คนเรารักสิ่งใดสงวนสิ่งใด คนคนนั้น สิ่งนั้นจับต้องสะเทือนหัวใจ แต่จะไม่เหมือนกันทุกคนไป เพราะความชอบ ความรัก ความสงวนของดวงใจแต่ละดวงใจไม่เหมือนกัน ความไม่เหมือนกันเพราะว่าการสร้างสมใจ สร้างสมกรรมมาต่างๆ กัน ใจนี้เกิดตาย เกิดตายในวัฏฏะนี้ต่างกัน ถึงไม่เหมือนกัน ความไม่เหมือนกัน เห็นไหม ความไม่เหมือนกัน มันสะเทือนใจไม่เหมือนกัน

ความไม่เหมือนกัน ถึงว่าพิจารณาเข้าไปแล้วแต่บุคคล แล้วแต่บุคคลที่ว่าย้อนกลับเข้ามาในใจของตัว การพิจารณากายหรือพิจารณาจิต ถึงว่าเป็นวาสนาบารมีของบุคคลนั้น ถ้าทำแล้วต่อเนื่อง คือว่าเหมือนกับจับตั้งแต่ต้นของเชือกจะสาวไปถึงปลายเชือกได้ ถ้าไม่จับต้นของเชือก

สาวไปถึงปลายเชือกไม่ได้ จับเงาของเชือกก็สาวไปไม่ได้เหมือนกัน จับเงาของเชือก เห็นไหม เริ่มต้นเป็นการจับ จะจับเชือก หรือจะจับเงาของเชือกละ

นี่ก็เหมือนกัน พิจารณากายหรือจิต เป็นตัวจิตหรืออาการของจิตละ เป็นรูปภายนอก หรือเป็นรูปภายในละ เห็นไหม แต่ต้องทำบ่อยๆ เข้า การทำบ่อยๆ ความผิดความถูกนี้ การคราดการไถนี้เป็นหน้าที่ของเรา การคราดการไถให้ดินควรแก่การงานนี้เป็นหน้าที่ เป็นการทำงานจะขุดค้ำ การงานที่จะพัน รื้อใจให้พ้นออกจากกิเลส ให้กิเลสออกไป ให้ธรรมเข้ามาอยู่ในหัวใจของเรา

ธรรมเป็นความร่มเย็นที่สิ่งที่ปรารถนา สิ่งที่ปรารถนา ธรรมนี้แก่เป็นยาธรรมาวุธที่แก้กิเลสได้ พยายามจะให้เข้ามา แต่การเข้ามาก็ต้องเป็นการต่อสู้ใจ เป็นการต่อสู้ เป็นการขุดค้ำ เป็นการถากถาง นี่ต้องขุดค้ำ ต้องพยายามแสวงหา ต้องวิเคราะห์วิจัย มันถึงจะเป็นงาน ถ้าไม่เป็นอย่างนั้น มันเป็นงาน เห็นไหม งานชอบและงานไม่ชอบ

ถ้างานชอบนี้ ผลจะเกิดขึ้นในความเบาของใจ ใจจะเบาขึ้น อบอุ่นขึ้น เย็นขึ้น เห็นสิ่งที่ว่า หลุดเนื้อออกไป สิ่งที่หลุดลอยออกไปจากใจ คือมันปล่อยวางเข้ามาเป็นชั้นๆ เข้ามา ความปล่อยวางของใจขึ้นมา ที่เป็นชั้นๆ เข้ามา ปล่อยวางสิ่งต่างๆ ปล่อยวางเข้ามา แต่กิเลสมันควบคุมความคิดอยู่แต่ดั้งเดิม มันก็ละเอียดตามเข้าไปสิ่งนั้น ถึงว่า กายกับใจไม่ใช่กิเลส กายกับใจนี้เป็นธรรมชาติของมัน แต่ต้องทำลาย ต้องพยายามสอดส่องทำลายเพราะมันมีกิเลสอยู่ในนั้น ก็เหมือนกับเชื้อโรคอยู่ในกาย ร่างกายนี้เป็นเรา เราพยายามกินยาเข้าไป ก็ต้องทำลายให้เชื้อโรคนั้นให้ออกไปจากกายนี้ ให้เราหายจากโรคนั้น แต่ผลข้างเคียงมันก็มี ผลข้างเคียงทำให้ร่างกายนี้วิกรไปก็มี แต่เราพยายามจะให้ผลข้างเคียงนั้นน้อยที่สุด เห็นไหม อันนี้เป็นเรื่องของวัตถุ

แต่ถ้าเรื่องของนามธรรม เรื่องของนามธรรมคือเรื่องของการวิปัสสนา การทำลายเท่าไร มันจะเป็นผลประโยชน์เท่านั้น การทำลายกายกับใจ เพราะมันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม เพราะกิเลสเป็นนามธรรมอยู่ที่หัวใจ

กิเลสนี้เป็นนามธรรมปกป้องใจอยู่แล้ว เราทำลายเข้าไป ทำความสะอาด ทำความสะสางขนาดไหนก็แล้วแต่ ความสะอาดบริสุทธิ์จะเกิดขึ้นเรื่อยๆ ความสะอาดบริสุทธิ์จะเกิดขึ้น ความปล่อยวางของกิเลสในกายกับจิตนั้น มันเริ่มปล่อยวางออกไป การปล่อยวางนั้นละคือความสะอาดขึ้น สะอาดขึ้น สะอาดขึ้น แต่ความผูกมัดไว้ด้วย มันไม่ยอมปล่อยขาดใจ ถึงว่าไม่ให้มีความประมาทเลินเล่อในการวิปัสสนา

ความวิปัสสนางานของใจต้องไตร่ตรอง ต้องไตร่ตรองนะ ต้องมีสติ ต้องมีความรอบคอบ ความรอบคอบโดยการไม่สุขเอาเผากินใจ การสุขเอาเผากินมันเป็นสิ่งที่ว่าเข้ากับธรรมไม่ได้ ธรรมนี้เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมาก กิเลสนี้มันอยู่ในใจ มันเป็นนามธรรมที่ละเอียดอ่อนยิ่ง ยิ่งจนเราไม่สามารถเห็นได้

เราสร้างเครื่องมือขึ้นมาคือมรรคอรียสัจจขึ้นมา จนจับต้องได้ จนจับต้อง จนวิเคราะห์ วิจารณ์ได้ แล้วพอการคลายตัวโดนกิเลสหรือในวิปัสสนา แคปล่อยให้วางแล้วเราจะเชื่อกิเลสอันนั้นได้อย่างไร ถ้าเราเชื่อกิเลสอันนั้น เราสะสมเครื่องมือขึ้นมา สะสมขึ้นใช้พลังงานไปขนาดไหน แล้วทำไมจะปล่อยให้มันเสื่อมไปล่ะ ถ้าจิตมันปล่อยแล้วไม่ขาด เราก็เชื่อมั่นหรือเราอนใจนะ

พอนอนใจ กิเลสกำลังโดนธรรมนี้ทำลายอยู่ เหมือนเรากินยาเข้าไป โรคกำลังจะหายอยู่แล้ว ถ้าเรากินยาเข้าไปจนครบองค์ประกอบของที่หมอสั่งมา คือยาเขาสั่งมาขนาดไหน กินเข้าไปเต็มขนาดนั้น อาการของโรคจะหาย หรือไม่หายต้องมีส่วนที่ ๒ ส่วนที่ ๓ เข้าไปอีก นี่ก็เหมือนกัน วิปัสสนาเข้าไป เข้าเข้าไป เข้าเข้าไป ถึงว่า ต้องมีการรอบคอบ ไม่สุขเอาเผากินใจ การสุขเอาเผากิน พอปล่อยแล้ว ถ้าเป็นโรค โรคก็กำเริบ โรคกำเริบ โรคก็คือยา อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้ากิเลสเราปล่อยขึ้นไปนะ เราเคยชนะจนปล่อยให้วางแล้ว กิเลสเคยโดนกำราบมา กิเลสจะเจ็ดหลาบมาก ต่อไปถ้าเสื่อมไป จนกว่าคนนั้นจะหมดอำนาจวาสนาไป หยุคการภาวนาไปก็มี

หรือถ้าเรายังชวนขวยจะทำอยู่ต่อ หรือชวนขวยว่าถ้าเราเกิดมาแล้วเราเป็นญาติธรรม เราจะสัมผัสธรรม เราก็ต้องพยายามชวนขวยขึ้นมา การชวนขวยขึ้นมารอบ ๒ เห็นใหม่ การชวนขวยขึ้นมารอบ ๒ มันจะยากขึ้น ความยากขึ้น เพราะกิเลสมันรู้ช่องโหว่ แต่เดิมกิเลสไม่เคยเห็น ธรรมแบบนี้ กิเลสไม่เคยโดนธรรมแบบนี้กดหัวลงไป กิเลสมันถึงว่าปล่อยให้เรามีโอกาสทำงานได้ง่าย ต่อเมื่อกิเลสเคยโดนธรรมอันนี้กดหัวลงไปแล้วหนหนึ่ง กิเลสเคยโดนธรรมนี้ไล่ต้อนจนเกือบจะจมนมอยู่แล้ว แล้วเราจะเข้าไปต่อสู้อีก กิเลสมันรู้ช่องทางใหม่? รู้รู้ขึ้นมาใหม่แล้วมันจะมากขึ้นไปอีก

ถึงว่าการไม่รอบคอบ การสุขเอาเผากิน จะกลับมาให้ผลต่อเมื่อการก้าวเดินรอบ ๒ การก้าวเดินวิปัสสนาขึ้นไปมันจะยากขึ้นไป ถึงว่าต้องรอบคอบ วิปัสสนาเข้าไป การงานนั้นต้องหมั่นตากหมั่นไถ หมั่นคันคั่ว ไตร่ตรอง คันคั่วในกายในจิตใจ ในกายในจิต ตั้งกายขึ้นมาดูสภาพของกาย กายนี้เป็นอะไร กายนี้ตั้งอยู่ไม่ได้โดยธรรมชาติของมัน มันต้องเป็นอนิจจังอยู่แล้ว “สิ่งใดเป็น

อนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา” พระไตรลักษณ์ ลักษณะญาณต้องเกิดขึ้นกับใจดวงนั้นแน่นอนเลย นี่ถ้าพิจารณากาย

ต้องหมั่นทำอยู่บ่อยๆ แต่การทำนี้ ถ้าเราทำ ความกิเลสที่มันจะหลอก กิเลสที่มันจะคาดหมายไปก่อน มันจะสร้างภาพให้ดู “เห็นใหม่ เกิดอนิจจังแล้ว ทุกข์เราก็ทุกข์แล้ว แล้วมันเป็นอนัตตาเข้าไป แล้วก็ปล่อย” นี่มันก็หลอกได้ นี่ความหลอกของกิเลส

ถ้าเราไม่เชื่อมันอย่างนั้น เราก็ตั้งพิจารณาไปเรื่อย พิจารณาไปเรื่อย มันปล่อย มันจะปล่อยไปเรื่อยๆ ปล่อยเอง ตั้งกายขึ้นมา พิจารณาไป มันจะแปรสภาพ ไม่แปรสภาพ จะแปรสภาพ ไม่แปรสภาพ วิภาคะให้ใหญ่ขึ้น ไฟเผาเข้า อะไรเข้า ไปเรื่อยของเรา ทำของเราไปเรื่อย ถ้ามันจะปล่อยให้มันปล่อยไป ปล่อยไป ปล่อยหมายถึงว่า เข้าพักในความสุข เราก็มีสติควบคุมใจของเราให้เสวยสุขอยู่ ปล่อยมันเป็นความสุขมาก เสวยสุขอยู่ แล้วเรากลับไปทำอีก

ทำซ้ำทำซากจนเกิดสิ่งมหัศจรรย์ขึ้น สิ่งมหัศจรรย์จะเกิดขึ้นต่อเมื่อถ้าขาดตามความเป็นจริงใจ ขณะจิตที่กิเลสขาดออกไปจากใจ กิเลสขาดออกไป มหัศจรรย์หมายถึงว่า มันพิจารณากายอยู่ไป มันหลุดออกไป กายมันหลุดออกไป ใจหลุดออกไป จิตส่วนเป็นจิต เวียงว่างไปหมด สิ่งมหัศจรรย์ในหัวใจจะเกิดขึ้น เกิดขึ้นเพราะสิ่งที่ความเป็นจริงใจ นี่คือธรรมะประสิทธิ์ประสาทขึ้น ธรรมจะเกิดขึ้น ธรรมจะเห็นจริง ใจนี้กับเนื้อของธรรมจะเป็นเนื้อเดียวกัน

ความสุข ความมหัศจรรย์ของสิ่งที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สัมผัสสิ่งนี้มีความสุขมาก ทุกคนว่า “สุขใดเท่ากับจิตสงบไม่มี” สุขใด สุขที่โลกเขามีอยู่ไม่แปลกประหลาด ไม่มหัศจรรย์เหมือนสุขอันนี้ นั่นนะมันเห็นชัดเจนขนาดนั้น ความเห็นชัดเจนว่าจิตเป็นจิต กายเป็นกาย ทุกข์เป็นทุกข์แยกออกจากกัน สมุจเฉทปหานโดยสัจจะความเป็นจริง ต้องให้เป็นตามความเป็นจริง ถึงได้สัมผัสธรรมตามความเป็นจริง

การพิจารณากายให้เห็นพระไตรลักษณ์ญาณเกิดขึ้น ไตรลักษณ์ญาณเกิดขึ้น ใจเห็นจริง รู้ว่าสิ่งนั้นหลุดออกไป รู้ใจ รู้ว่าสิ่งนั้นหลุดออกไป ใจยังรู้ตามไปอีก เห็นใหม่ ตามไปว่า ขาดออกไปแล้ว ย้อนกลับมาเสวยสุขอยู่ นี่พิจารณากาย

พิจารณาจิตก็เหมือนกัน พิจารณาจิตต้องซ้ำๆ ซากๆ ที่พิจารณาจิตใจ พิจารณาจิต จิตนี้เป็นขั้น ขั้น ๕ ใจ จิตนี้แต่เดิมเป็นท่อน เป็นเหมือนท่อนซุง ท่อนซุงเป็นอารมณ์อันเดียวกัน เราจับ

ท่อนซุง จากอารมณ์ภายนอก ที่ว่า พิจารณาอารมณ์ภายนอกเข้ามา เป็นธรรมารมณ์ที่ว่างานที่
 ค้นคว้าเขาปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา จนเห็นกายคือว่าเห็นกายตั้งขึ้น เห็นจิต ต้องจับตัวจิตได้ไง จับ
 ตัวของจิต จิตนี้เป็นอารมณ์ จิตอาศัยอารมณ์เกิดขึ้น จิตนี้เป็นธรรมชาติเว้งว่าง ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น ไม่มี
 มีอะไรทั้งสิ้น มันเป็นนามธรรม พร้อมกับอวิชาที่ควบคุมอยู่

สิ่งที่ึ้นนามธรรมอยู่ อยู่กับในดวงจิตนั้น ย้อนกลับเข้ามาดู ไล่อวิชาเข้าไป ให้อวิชา
 กลายตัวออกบ้าง พอกลายตัวออกบ้าง จิตจะเกิดแสดงตัวขึ้นมา ต้องมีอารมณ์ความคิดเกิดขึ้น จิตนี้
 แสดงตัวขึ้นมา จับต้อง จับต้องหมายถึงว่าเครื่องมือที่เราทำสมาธิเข้ามาไง เครื่องมือที่เราได้
 ดื้อนจากปัญญา นอก ไล่ดื้อนเข้ามาจากบ่วงของมาร พวงดอกไม้แห่งมารที่ให้อึด ให้ความคิดนี้
 ฟาดออกไปนอกโลก ฟาดออกไป ๓ โลกธาตุไง มันย่นเข้ามาแล้วนี่ พอย่นเข้ามาเป็นเอกกตารมย์
 มันเป็นเครื่องมือที่จะเข้ามาจับจิต เอาจิตแล้วก็สร้างเครื่องมือมรรคอรียสัจจจับจิต กัลยาณชน

กัลยาณปุถุชน คือคนหนาด้วยกิเลส ที่ไม่สามารถทำอะไรได้เลยเป็นโลกิยารมย์ทั้งหมด
 ความคิด ความอ่าน ความเห็นนี้เป็นโลกิยารมย์ทั้งหมด แต่เพราะความเป็นญาณิธรรม เชื่อมมันใน
 องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นญาติของธรรม แล้วเข้ามาประพฤติปฏิบัติ จนเข้าไปสัมผัส
 สัมมาสมาธิ ใช้ปัญญาไล่ดื้อนเข้ามา ปัญญาไล่ดื้อน คือไล่ดื้อนอารมณ์ข้างนอกเข้ามา เข้ามา จนตั้ง
 มันขึ้นมา ความตั้งขึ้นมานั้นก็มีเครื่องมือแล้ว ตั้งมัน ตัวตั้งมันนั้นเป็นตัวอาการของใจ อาการของ
 ใจที่เมื่อก่อนนี้พุ่งชานออกไป สกปรกโสมมไปหมด แต่ปัจจุบันนี้ ใจนี้ได้ปล่อย ปล่อย ปล่อย
 ปล่อยจนใจนี้เป็นอิสระแล้ว ใจนี้เป็นอิสระขึ้นมามันก็ควรแก่การงาน มันทำงานได้

การเดิน พิจารณาเข้าไป ไตร่ตรองเข้ามา ไตร่ตรองเข้ามาจนจับอาการของใจอันนี้ได้ จับ
 อาการของใจอันนี้ได้ จับได้ เห็นไหม อาการของใจมันเกิดดับ เกิดดับ อารมณ์เกิดดับ จับได้ก็สาว
 เข้าไปสิ สาวเข้าไป สาวว่าเกิดเพราะอะไร อาการของกายนั้นมันแปรสภาพเป็นพระไตรลักษณ์
 เพราะว่ากายมันเป็นวัตถุใช้ใหม่ กายนี้มันเป็นวัตถุ มันแปรสภาพ มันเห็นชัดอย่างนั้น

แต่ใจนะ ใจนี้มันเสวยอารมณ์ เสวยอารมณ์แล้วก็ยึดไปเลย มันเป็นนามธรรม เห็นไหม
 ระหว่างกายกับเวทนา จิตกับธรรมารมณ์ จิตกับธรรมารมณ์คือพิจารณาเข้ามา อารมณ์ที่เกิดขึ้นเกิด
 ดับพร้อมกับอะไร? พร้อมกับขั้น ๕ นี้ไง รูปของจิตคืออารมณ์อารมณ์หนึ่ง เป็นรูปเหมือนกับ
 วัตถุชิ้นหนึ่ง จับวัตถุชิ้นนั้นไว้ก่อน เพราะว่าวัตถุชิ้นนี้มันเป็นอาการที่ว่า เหมือนกับยิ่งกว่าทุกๆ
 อย่าง เพราะพญามารพร้อมอยู่กับความรู้สึกลึกลับนี้ มันทับเราจนเหมือนภูเขาสูงใหญ่ๆ ที่เราไม่

สามารถทำอะไรได้เลย ใหม่ ๆ นะ แต่จับได้ก็ตื่นตื่นแล้ว จับได้นี่คือความแปลกประหลาด มหัศจรรย์

ความมหัศจรรย์อันหนึ่งว่าทำไมเราไม่รู้ ถึงพญามารที่ซ่อนอยู่ในหัวใจได้ ความเห็นหน้า พญามารนี่ก็เป็นสิ่งมหัศจรรย์อยู่แล้ว แต่เพราะมหัศจรรย์นั้นก็มีความมหัศจรรย์ส่วนหนึ่ง แต่ความจับได้แล้วมหัศจรรย์ไปแล้ว ต่อไปนี้ก็จะเป็นการต่อสู้กับพญามาร การต่อสู้กับพญามาร พญามารใหญ่โตขนาดที่ว่าล้มทับเราทั้ง...เราตัวเท่าคน ภูเขาเลากาใหญ่โตขนาดนั้น ทับเราทั้งความรู้สึกลับมันจะสู้กันได้อย่างไร นี่ความท้อใจเกิดนะ การพิจารณาจิต

แต่การแยกออก เห็นใหม่ สิ่งที่เกิดขึ้น ภูเขา มันสะสมมาเป็นล้านๆ ปี หรือว่าน้ำลดไป ภูเขาโผล่ขึ้นมา ดินสะสมมันแปรสภาพ มันถึงเป็นภูเขาขึ้นมา การสะสมของภูเขานั้น นี่ก็เหมือนกัน หัวใจเกิดขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาจากอะไร ความคิดนะ ความคิดมันเกิดขึ้นมาจากอะไร สัญญามันอยู่ที่ไหน สัญญาความเย็บขึ้นมา มันจะเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ ในศาสนาพุทธเรานี้ ปัญญา อันดับหนึ่ง

ปัญญาอันดับหนึ่ง พระพุทธเจ้า ญาติของธรรม ธรรมตามสัจจะความจริง สิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่มีการเกิดขึ้นลอยๆ การเกิดขึ้นต้องมีเหตุมีผล เหตุที่จะเกิดขึ้นมาจากไหน เห็นใหม่ มันจะลอยลมมาจากไหน อาการของใจนี้ เพราะมันมีอวิชชาอุปจายา สงขารามีตัวของจิตอยู่ ตัวของจิตอยู่นี่พอเป็นสัมมาสมาธิมันก็แว้งแว้งอยู่ แล้วอารมณ์นี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร อารมณ์ที่เกิดขึ้นมา มันต้องมีสิ่งที่เป็นตัวเชื้อ ตัวต้นเหตุ ตัวต้นเหตุเข้าไป

สิ่งที่ตะกอนอยู่ในหัวใจ สิ่งทีสะสมในใจมันขยับเขยื้อนขึ้นมาก็คือสัญญา สัญญาเกิดขึ้น สังขารปรุง ปรุงต่อไปเลย ปรุงต่อไป เห็นใหม่ เวทนารับรู้ เวทนาก็ให้ค่า เวทนาก็ให้ค่าสุขหรือทุกข์ วิญญาณรับรู้ เห็นใหม่ รูปของจิต อารมณ์หมุนไป ความหมุนไป มันแยกได้ขนาดนั้น เวลาแยกได้ แต่ถ้าแยกไม่ได้ เป็นเหมือนภูเขาเลากาทับเรานะ ทับไปเลย เซ่อไปหมดเลย สุขก็สุขอยู่ ว่าจับมันได้ แต่มันทับเราจนแยกไม่ออก เห็นใหม่ มันใหญ่โตขนาดนั้น ไหนว่าเป็นนามธรรม ไหนว่าสิ่งนี้เป็นนามธรรม แล้วมันไม่มีตัวตน

มีสี อาการของใจ อาการของใจ อาการของจุดจจจจ จุดเกิดขึ้นของความคิด ความคิด ความทุกข์เกิดขึ้นจากตรงที่ว่าใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว ใจเป็นนาย ใจว่าเป็นนายๆ นี้ นายชี้ทุกข์ นายชี้

ทุกข์ นายที่ว่าอยู่ได้อำนาจของพญามาร ที่ว่านายไม่มีอำนาจวาสนา มันจะว่าอย่างนั้น มันก็จะว่า “เราภาวนาขนาดนี้ อำนาจวาสนาไม่มีมาจากไหน”

แต่เนี่ง ในการต่อสู้หนึ่ง มือหนึ่งเราต้องต่อสู้กับกิเลส ต่อสู้กับกิเลส อีกมือหนึ่ง เราต้องมาทำงาน เห็นไหม ทำงานแยกแยะ งานมันเป็นงาน ๒ ด้านนี้ ไม่ใช่เราทำวิปัสสนาแล้วเราจะก้าวเดินไปโดยวิปัสสนา ด้วยองอาจกล้าหาญไปเรื่อยนะ กิเลสมันจะยอมเรา เป็นไปไม่ได้หรอก เห็นไหม ถึงว่า ความโง่ของมันที่ว่าไม่ให้รู้ธรรม เป็นประโยชน์ของมัน เป็นความฉลาดของมัน เวลาเอาธรรมเข้ามามันต้องต่อต้าน ความต่อต้านอันนี้ทำให้เราเห็นไหม

ความต่อต้านหมายถึงความคิดเดิม ความคิดฝ่ายมาร ความคิดจะเอาสะดวกสบาย ความคิดว่าควรจะเป็นอย่างนั้น ควรจะเป็นอย่างนี้ ความคิดให้ค่า ความคิดว่าเรามีปัญญา ความคิดว่าเราเก่ง เรารู้มาก่อน เราเทียบเคียงได้ นี่มันไม่ใช่ความจริง มันเป็นอดีตอนาคต มันไม่ใช่เป็นปัจจุบันธรรม เป็นปัจจุบันธรรมมันต้องให้หมุนไป มันเกิดขึ้นเดี๋ยวนั้น ภาวนามยปัญญา มันจะเกิดขึ้นเดี๋ยวนั้น การให้ค่าต่างๆ นี่มันเป็นการเคลื่อนไป มันไม่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา

ความเป็นมัชฌิมาปฏิปทา มันเกิดดับพร้อมกับกิเลสที่เกิดขึ้น มันเกิดดับพร้อมกับอารมณ์ที่เกิดขึ้น แต่มันอาศัยความชำนาญใจ อาศัยความชำนาญที่เราเคยวิปัสสนาบ่อยเข้าๆ วิปัสสนาเข้าไปบ่อยเข้า แล้วมันจะเกิดกันซึ่งๆ หน้า ระหว่างกิเลสเกิดขึ้นมา คืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ธรรมะก็เกิดขึ้นพร้อมกัน

ธรรมคือภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นพร้อมกัน ธรรมจักรมันเคลื่อนออกไป ความเคลื่อนออกไปของธรรมอันนั้น เห็นไหม ความเคลื่อนออกไปกับกิริยาของธรรม กิริยาของธรรม กิริยาที่ความเคลื่อนออกไป จักรนี้ธรรมาวุธ อันนี้คือธรรมาวุธ อันนี้คืออาวุธที่เราสร้างขึ้น กิริยาเดิมเป็นกิริยาของกิเลสที่มันคิด มันปรุง มันแต่งอยู่ในใจทั้งหมด มันเกิดขึ้นแล้วมันก็ให้เราเป็นทุกข์ไปตลอด เราสะสมขึ้นมาจนมีธรรมาวุธอันนี้ขึ้นมา มันก็เป็นกิริยาเหมือนกัน แต่เป็นโลกุตตระ เป็นโลกุตตระ จะทำให้พ้นออกไปจากพญามารอันนี้

พญามารอันนี้มันให้กายกับใจนี้สุขกันอยู่ กายเป็นบ่าว ใจเป็นนาย กาย บ่าวก็ทุกข์ นายก็ทุกข์ ทุกข์อยู่แล้วก็รวมกัน มัดเป็นอันเดียวกัน นี่มันก็ต้องพิจารณาจิตให้มันทั้งกายออกมาอย่างไร กายกับจิตนี้ บ่าวกับนายมันคนละคนอยู่แล้ว มันคนละส่วนกัน สิ่งที่เป็นคนละส่วนกัน แต่อาศัยกันอยู่ อาศัยอะไรอยู่? อาศัยความยึดมั่นถือมั่น

ความยึดมั่นถือมั่นนั้นจะเป็นสิ่งที่ให้กายกับจิตมันยึดอยู่ ความยึดเพราะอะไร เพราะไม่รู้ ความไม่รู้คือความโง่ ความโง่นี้เป็นโง่อวิชาพาโง่ อวิชาพาโง่ ธรรมถึงเกิดไม่ได้ใจ ถ้าธรรมมัน กำลังจะเกิดขึ้นมานี้เอาความฉลาด ความฉลาดจะเกิดเพราะปัญญา ปัญญาที่เราใคร่ครวญไตร่ตรอง อันนี้เกิดขึ้นมาจากเรา เกิดขึ้นมาจากเรา

เกิดขึ้นมาจากเรา เราสร้างสมขึ้นมา นี่คือปัญญา ปัญญาหมุนเข้าไป ถ้ามันหมุนเข้าไป วิปัสสนาเข้าไป ถ้ามันอ่อนล้าโง่ อ่อนล้ามันจะเป็นสัญญา ความเป็นสัญญา เราไม่พิจารณาก็ได้ เรา กำหนดพุทโธฯๆๆ ให้ใจสงบ ให้ใจตั้งมั่น ให้ใจนี้แยกออกไป แยกจากความคิดเดิม ให้เป็นโลกุตระอีก หมุนเข้ามาใหม่ หมุนเข้ามาใหม่

ถ้าเราทำงานอยู่นะ เราวิปัสสนา เราจับต้องวิปัสสนาอยู่ ปล่อยจากสมาธินี้จะเข้าหางานทันที จะเข้าหางาน งานคืองานอันนี้โง่ งานที่ว่า เคยสัมผัส เคยวิปัสสนาจนปล่อยวาง จนแยกแยะ ออกไปแล้ว มันก็อยากจะได้อะไรๆ อยากรู้จะได้โง่ๆ โง่ ความที่อยากจะได้อะไรๆ ความคาด ความหมายเป็นอดีตอนาคต ความคาดความหมาย

ฟังคำว่า “คาด” สิ คำว่า “คาด” นี้มันเข้าไปสอดตรงกลาง มันก็แยกออกได้หมดแล้วว่ามันเป็นอดีตอนาคตใหม่ วิปัสสนาต้องซ้ำเข้าไปนะ ซ้ำเข้าไป วิปัสสนา วิปัสสนาในจิต ในจิต ในอาการของจิต แยกออก จิตคือสิ่งที่เกิดขึ้นยังไม่เป็นอารมณ์ อาการของจิตคืออารมณ์ที่หมุนออกไป อาการของจิตนี้แยกได้เป็น ๕ กอง จากภูเขาลูกใหญ่ๆ ซอยมันออกโง่ ส่วนนี้โง่ อาการที่เย็บขึ้นมา ก่อนนี้เป็นอาการของสังขารนี้ เป็นภูเขาลูกหนึ่ง เป็นอาการของสัญญา ภูเขาลูกหนึ่ง

พอแยกขึ้นมาแล้ว ส่วนนี้ส่วนที่ต่อออกไป ส่วนที่ผสมเข้าไปเป็นความปรุงความแต่ง เป็นภูเขาลูกหนึ่ง ส่วนที่ให้คำดีหรือไม่ดี หรือชั่ว เวทนาเป็นภูเขาลูกหนึ่ง วิญญาณรับรู้เป็นภูเขาลูกหนึ่ง แล้วรวมจาก ๔ อันนี้เข้าเป็นอารมณ์นี้เป็นรูปของจิต นี้เป็นภูเขาลูกใหญ่ เราได้แยกออก แยกออก แยกออก แยกออกด้วยวิปัสสนาญาณนะ

วิปัสสนาญาณนี้ มรรคอรียสัจจแยกเข้าบ่อยๆ เข้า บ่อยๆ สติสัมปชัญญะทำเข้าไปด้วย สัมมาสมาธิ ด้วยสัมมาสติ ด้วยความดำรงชอบ เห็นใหม่ สัมมาสติ สัมมาทั้งหมด ภาวนาไปเรื่อย พอหมุนไป ความหมุนไป ความคล่องตัว ความชำนาญ วลีตั้งแต่สัมมาสมาธิแล้ว นี้ก็ความชำนาญ บ่อยๆ ความชำนาญนี้ ความชำนาญ ฟังว่า “ความชำนาญ” ชำนาญจนมันหมุนไปเอง

ความหมุนไปเองโดยเราไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง เราเกี่ยวข้องต่อเมื่อเราส่งขึ้นไปก่อน พอมันหมุนไปเรื่อยๆ เข้า หมุนเรื่อยๆ เข้า นี่เป็นภวานามขบัญญัติ ภวานามขบัญญัตินี้รวมตัวเข้าไป ต้องสมุจเฉตปหาน ความสมุจเฉตปหานนามธรรมที่ว่าเจ้าวัฏจักรที่ใหญ่โตมโหฬาร ควบคุมนายให้มาบีบคั้นกายนี้ ถ้าสมุจเฉตปหานขาดออกไป ความมหัศจรรย์ก็เกิดขึ้นเหมือนกัน

ความมหัศจรรย์ มหัศจรรย์ตรงไหน? มหัศจรรย์ที่ว่ากายกับนาย นายกับบ่าวแยกออกจากกัน แยกออกได้เพราะอะไร เพราะนายมันปล่อยใจ แต่เดิมนายไม่ยอมปล่อย นายนี้ต้องการบ่าวไว้เป็นจี๊เข้าตลอดเวลา กายกับใจถึงได้ยึดเป็นเนื้อเดียวกัน แต่ในเมื่อปล่อยด้วยอุปาทาน ความเป็นอุปาทานปล่อยออกหมด ปล่อยออกหมดเพราะว่าภวานามขบัญญัติ ธรรมจักรนี้มันประหัตประหารใจ ความประหัตประหารนี้ขาดออกไป ความขาดออกไป

สิ่งที่มหัศจรรย์ เห็นไหม มีดวงตาเห็นธรรม ใจนั้นเป็นธรรม ธรรมกับใจนี้เป็นเนื้อเดียวกัน ส่วนหนึ่ง ส่วนหนึ่งเป็นเนื้อเดียวกัน จากสิ่งที่เป็นญาติกับธรรม เป็นญาติกับธรรมกับสัมผัสธรรม ทีแรกสัมผัสธรรมมาเรื่อย สัมผัสธรรมมาเรื่อย เพราะการวิปัสสนาจะมีความสุขเข้าไปเรื่อยๆ จนเป็นเนื้อธรรมใจ เนื้อธรรมกับเนื้อใจ เห็นไหม จากญาติธรรม จนเราเป็นธรรม พอเราเป็นธรรมมันก็องอาจกล้าหาญสิ

ความองอาจกล้าหาญของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเป็นใจดวงที่นับเนื่องของวันเวลาได้แล้ว นับเนื่องของวันเวลา เพราะลงได้ใจ เนื้อของธรรมสัมผัสเป็นเนื้อเดียวกัน เป็นใจเป็นเนื้อเดียวกัน มันเป็นเนื้อเดียว ธรรมกับใจเป็นเนื้อเดียวกัน ความรู้อันนั้นเกิดขึ้น ความมั่นใจเกิดขึ้น จากเดิมขึ้นมาต้องอาศัยครูอาศัยอาจารย์ขึ้นมาเป็นคนชี้แนะ ชี้แนะทั้งหมด เป็นคนตบแต่ง เป็นคนยื่นออกมาจากมีอนะ เป็นคนยื่นออกมา อุบายวิธีการต่างๆ เพื่อเราจะสร้างสมฐานะของเราขึ้นมา

เราสร้างกิริยาของธรรมขึ้นมาเรื่อยๆ มันยังไม่ได้ผลของมัน เราก็ยังไม่รู้ว่าอันไหนเป็นผล อันไหนเป็นเหตุ สิ่งที่เป็นเหตุ สวาไป หมุนเวียนไป ทำไปจะเกิดเป็นผลขึ้นมา ผลที่เกิดขึ้นมาจากความมหัศจรรย์ที่เป็นในหัวใจเราได้สัมผัสอันนี้ไง นี่มันเป็นการบอกเหตุและผลอยู่ในหัวใจ พอบอกเหตุและผลอยู่ในหัวใจ การก้าวเดินเข้าไปนี้ คนมีเหตุมีผลอยู่ในใจ การก้าวเดินไป รู้วิธีการ ความรู้วิธีการ การก้าวเดินต้องเดินด้วยความถูกต้องจึงามขึ้นไป

ถึงว่า “กำหนด” ผู้ที่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้ที่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม มีธรรมอยู่ในหัวใจสัมผัสได้แล้ว จะกำหนดวันตายของกิเลส ตั้งแต่พ่อ แต่โคตร แต่วิชาขึ้นไปเรื่อยๆ

ความกำหนดเวลา อยากกำหนดให้ตายวันนั้น วันนั้นเลยนะ กำหนดเวลาตายของกิเลสเป็นชั้นๆๆ เข้าไปเลย แต่ก็มันจะโดนหลอก โดนหลอก โดนความฉลาดยึดพื้นที่ของใจ เห็นใหม่ กลับสร้างความโง่ให้เรา เพราะเรายังอยู่ได้บังคับบัญชาของอวิชชาอยู่

มีดวงตาเห็นธรรม งานสัมพันธ์กับธรรมอันนี้เป็นสัมพันธ์ระหว่างนาย นายคือใจ กับกายคือ บ่าว แยกออกจากกัน แต่ก็ดีกว่ากับความเป็นญาติธรรมด้วยระบบ เป็นญาติธรรมด้วยระบบคือด้วย สัจจะความจริง แต่เราไม่รู้เนื้อหาสาระ เราเชื่อต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ ว่า คนเราเกิดมาเป็นญาติกัน โดยธรรม เพราะเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกัน มีปากมีท้องเหมือนกัน ต้อง ทนทุกข์ทรมานเหมือนกัน แล้วมีสำคัญที่เป็นญาติธรรม มีวิชาการที่จะพ้นจากกิเลส การเกิด การ แก่ การเจ็บ การตายได้เหมือนกัน

เห็นใหม่ อันนั้นเป็นระบบ เป็นที่ว่าเราเข้าใจตามระบบนั้น แต่เดี๋ยวนี้ผู้ที่ปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรมนี้ ใจได้สัมผัสธรรมอันนี้แล้วนี้ มันเป็นของผู้มันใจ มันเป็นสัจจะ มันเป็นอริยสัจ จะ กลับออกมาจากอริยสัจจะตามที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ คำว่า “ญาติ ธรรม” นั้น แต่เรากลับออกมาเป็นเนื้อธรรมในหัวใจของเรา ธรรมอันนี้ถึงว่าอยู่ในใจผู้ที่ปฏิบัติอัน นั้น มันถึงองอาจ มันถึงกล้าหาญ มันถึงจะเอาความสุขมาให้ใจดวงนั้นใจ

ใจดวงนั้นได้ดื่มกินธรรมแล้ว ถึงว่าธรรมนี้ประเสริฐ ประเสริฐมาก มีอยู่ดั้งเดิม องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้หรือไม่ตรัสรู้มีอยู่แล้ว นี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทาน ไว้เอง แล้วเราประพฤติปฏิบัติ กาลเวลานี้ล่วงไปๆ เป็นเรื่องของกาลเวลา ไม่เกี่ยวกับมรรคผล มรรคหรือผลนี้เกิดขึ้นมาจากความวิริยอุตสาหะ จากมรรคอริยสัจจของคนที่ทำนั้น

บุคคลผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เราก็เป็นบุคคลคนหนึ่ง เราก็ต้องประพฤติปฏิบัติ ธรรมให้สมควรแก่ธรรม ให้สมควรแก่ธรรม จนธรรมนี้จะเข้ามาเป็นเนื้อเดียวกับใจของเรา เราถึง สมควรที่เราเป็นญาติธรรมด้วยเนื้อหาสาระ ไม่ใช่เป็นญาติธรรมด้วยวิธีการที่ว่าเป็นระบบอันนั้น เฉยๆ อันนั้นเป็นโดยธรรมชาติอยู่แล้ว แต่เป็นธรรมชาติ เป็นโดยธรรมชาตินี้เป็นโดยธรรมชาติคือ เหมือนวัตถุอันหนึ่ง

แต่เป็นโดยเนื้อหาสาระที่ดวงตาเราเปิดเอง เราหมายของที่คำว่าให้หมายขึ้นมาเอง เห็นใหม่ ของที่คำว่าอยู่มั่นไม่สามารถจะรับสิ่งของใดๆ ได้ เราหมายใจเราขึ้นมา แล้วใจของเราหมายขึ้น มาแล้วก็ยังได้เนื้อหาสาระ เป็นสิ่งในดวงใจดวงนั้น ดวงใจดวงนั้นถึงเป็นสารคุณขึ้นมาใจ ความ

สัมผัสสัมพันธอันนี้ไง ถึงว่าเป็นเรื่องข้อเท็จจริง ข้อเท็จและข้อจริง ข้อเท็จก็ได้สมบุกสมบันมาแล้ว ข้อจริงก็ได้สัมผัสขึ้นมา ต้องสัมผัสตามเหตุและผลเด็ดขาด เด็ดขาด ไม่มีกาลเวลาจะมาแยกส่วนที่ว่าหมดพ้นจากกาลเวลาไป

เพราะว่าหลักความจริงมีอยู่ หลักความจริงมีอยู่ แต่หลักที่ว่าเราไม่เชื่อต่างหาก ความไม่เชื่อของอวิชา ความไม่เชื่อของใจของเรา ความไม่เชื่อ ความปฏิเสธ ความลึกลับสงสัย เห็นใหม่ อย่างน้อยก็ทำให้เราเน้นช้าเสียเวลา ถ้าเราจงใจ เราทำเสียเดี๋ยวนี้ ฟังสิ! ทำเสียเดี๋ยวนี้ ทำแต่เดี๋ยวนี้ มุมนะแต่เดี๋ยวนี้ เห็นใหม่ แล้วความว่าเดี๋ยวนี้ มันก็เป็น ๑ เป็น ๒ เป็น ๓ มันต้องสร้างสมขึ้นไปสิ มันต้องสะสมคุณงามความดีของเราขึ้นไปเรื่อยๆ

ความสะสมขึ้นไป เห็นใหม่ แก่กล้า ความแก่กล้าขึ้นมามันเกิดจากความต้องต่อสู้กับกิเลส ต้องต่อสู้กับความทรमानไง ความทรमानคือความไม่ยอมทำ ความอยากจะสะดก อยากจะสบาย อันนั้นไหลเข้าไปในทางของกิเลส ไหลเข้าไปทางที่ว่า สิ่งที่ว่ามันว่ามันโง่ๆ นั้นไง สิ่งที่ว่ามันโง่โง่ โง่! โง่! โง่! เพื่อต้องการเอาเราอยู่ในอำนาจของมัน ถ้าต้องการสะดกต้องการสบาย มันต้องฝืนตรงนี้ การฝืนนี้ ถึงกับการฝืน การฝืน ฝืนความสะดก ฝืนความสบาย ฝืนความเห็นของเรา ฝืนออกมาคือฝืนกิเลส ก็ฝืนความโง่อันนั้นไง

ฝืนความโง่เข้ามาหาข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงเกิดดับที่ใจ ข้อเท็จจริงเห็นการเกิดการดับ พอเห็นการเกิดการดับของใจ เห็นความสุขความทุกข์ ภาวนาคิมันก็สุขขึ้นมา นี่ผลของสุข ผลของบุญ ถ้าภาวนาแล้วเราทุ่มเข้าไปทั้งตัว แล้วมันยังไม่ได้ผลขึ้นมา เห็นใหม่ ผลของความทุกข์ขึ้นมา นี่คือข้อเท็จจริงมันอยู่ที่ใจ ถ้าเราหันกลับมา ข้อเท็จจริงเกิดอะไรขึ้น? เกิดสิ่งเปรียบเทียบ เกิดปัญญาขึ้น เกิดปัญญาขึ้น เห็นใหม่ ปัญญาขึ้นนี่ก็ไม่ใช่โลกุตตรปัญญา ไม่ใช่ภาวนามยปัญญา

มันก็เป็นสิ่งที่ว่าเราถามตอบ เราถามตอบเราเองได้ เราถามตอบใจของเราเองได้ เราเป็นผู้ที่ยืนยันกับเราเองไง ความที่ยืนยันกับเราเองนี้ แล้วจะเชื่อใครล่ะ พระพุทธเจ้าสอนว่าเป็นอตุตา หิ อตุตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน กิเลสอยู่ในหัวใจของเรา เราต้องเป็นผู้แก้เอง เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าร้อยสัตว์ขนสัตว์ ร้อยสัตว์ขนสัตว์ออกไป ร้อยสัตว์ขนสัตว์ด้วยมรรคที่ประทานไว้เป็นทางอันเอก

ร้อยสัตว์ขนสัตว์จริงๆ ก็ต้องเป็นบุคคล ดวงใจดวงนั้น เป็นคนค้นคว้าทั้งหมด เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมเอาไว้ แล้วบอกว่า เราเป็นคนชี้แนะทางนั้น ผู้ที่เดินถึงก็มี ผู้

ที่เดินไปแล้วครึ่งทางก็มี ผู้ที่ไม่ยอมเดิน ลังเลสงสัย ไม่เดินก็มี เห็นใหม่ ผู้ที่บอก บอกด้วยความชัดเจน รื้อสัตว์ขนสัตว์ด้วยความปรารถนา ด้วยความเมตตาสงสาร ด้วยความเห็นทุกข์ในวัฏวนภายในวัฏณะอันนี้ที่มันทุกข์ร้อนในหัวใจ ที่ต้องหมุนเวียนไป

นี่รื้อสัตว์ขนสัตว์ด้วยวิชาการ รื้อสัตว์ขนสัตว์ด้วยมรรคอรียสัจจนี้ แต่เหตุการณ์เครื่องดำเนิน ต้องเป็นพวกเราผู้ที่จะเห็น เป็นญาติของธรรมนี้แหละ ผู้ที่เป็นญาติธรรมนี้ต้องเป็นผู้ดำเนินทั้งหมด วิธีการ เราทั้งหลายผู้ปฏิบัติต้องเป็นผู้ที่ชวนขยายไขใหม่ ใครจะเอามายัดเข้ามาในหัวใจของเรา หัวใจมันอยู่ในอกเรา ใครยัดเข้ามาได้

ต้องใจแก้ไข ความเห็นภายใน เราจะแก้กิเลสของเราได้ ความแก้กิเลสของเรา ความแก่นั่นคือการฝืน การฝืนนั้นถึงว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐ ฝืนกิเลส ฝืนความเคยใจ ฝืนความสิ่งที่เกิดดับ เกิดดับในหัวใจนี้ ฝืนไป ฝืนไป ฝืนจนถึงที่สุด เราจะได้ธรรมขึ้นมาในหัวใจ เราจะสัมผัสจริงตามธรรม เอวัง